

Jeugd Agenda 2024-2028

Nu investeren in de toekomst van onze jeugd.

De Leeuwarder uitwerking van de Fryske Regiovisie *Mei-inoar foar ús bern*

Gemeente Leeuwarden

Onze Leeuwarder Jeugd Agenda: een doe- en veranderagenda

De jeugd heeft de toekomst en onze jeugd is de toekomst. Als Gemeente Leeuwarden zorgen we ervoor dat kinderen en jongeren kansrijk kunnen opgroeien. Daarom investeren we nú in hun toekomst. Ook onze zorgplicht voor de jeugd blijven we goed vervullen.

Hier wordt hard aan gewerkt door onze medewerkers uit het hele Sociaal Domein. Samen met onze ketenpartners zetten zij zich dagelijks in voor jeugdigen van -9 maanden tot 27 jaar én hun ouders.

Opgroeien en opvoeden doe je niet in je eentje, maar in een kansrijke omgeving. En dat geldt ook voor onze Leeuwarder Jeugd Agenda: die maak je niet alleen. Daarvoor moet je samenwerken, samen een droom hebben, kennis delen en samenhang zien. Geen gemakkelijke opgave, maar het is ons gelukt. Ik ben dan ook heel trots op het resultaat.

In deze lokale Jeugd Agenda lees je alles over wat we al doen en blijven doen. Zo zijn we landelijk koploper met onze IKC-ontwikkeling, Kansen-voor-Kinderenregeling en Jeugdondersteuners op de plus-IKC's. Dit motiveert om hier vol energie verder in te ontwikkelen. Het is ook belangrijk om verworvenheden structureel te borgen.

Meer dan ooit willen we zeker weten dat wát we doen, effect heeft. Dat het daardoor beter gaat met onze kinderen, jongeren en hun ouders. En dat in hóe we dat bereiken, we beter aansluiten bij kinderen en gezinnen en bij het netwerk om hen heen. We brengen focus aan in onze preventie. En we worden kritischer of jeugdzorg altijd het enige en juiste antwoord is, of dat er andere en betere mogelijkheden zijn. Voor de jeugdige zelf én voor onze betaalbaarheid.

Met onze meerjarige Jeugd Agenda kunnen we hieraan richting geven. Mensen en organisaties om tafel roepen. Onze middelen duidelijker verbinden aan deze koers. En *last but not least*: we kunnen de kinderen en jongeren in onze gemeente een stem en een podium geven.

Leeuwarden / juni 2024

Nathalie Kramers, wethouder (o.a.) voor Jeugd, Onderwijs, Gezondheid en Inclusie

Inhoud

Inleiding	5
1 Ons perspectief.....	7
2 De ontwikkelingen	9
4 De uitwerking van een toekomstbestendig jeugdbeleid	13
5 Pijler 1 -- Jeugd & het versterken van het dagelijkse leven	14
5.1. Doel: aansluiten bij informele structuren en versterken van de sociale basis.	15
5.2 Doel: vergroten van de veerkracht van jeugdigen, ouders en hun omgeving.	15
5.3 Doel: aansluiten bij de leefwereld van jongeren	16
5.4. Doel: versterken van de invloed van jongeren op beleid en uitvoering	17
6 Pijler 2 -- Jeugd & inclusiever onderwijs	18
6.1 Doel: verbeteren van de aansluiting kinderopvang - onderwijs - zorg - sociale basis	19
6.2 Doel: voorkomen van schooluitval en van jeugdigen in de bijstand.	21
7 Pijler 3 -- Jeugd & (gemeentelijke) toegang.....	23
7.1. Doel: Verlagen van de drempel voor jeugdigen en ouders om eerder hulp te vragen.	23
7.2 Doel: behouden en versterken van de waarde van de Praktijkondersteuner Jeugd (POH Jeugd) bij huisartsen in het verlagen van het beroep op jeugdhulp	24
7.3 Doel: Vaker één vast gezicht voor het gezin.....	24
7.4 Doel: Versterken van de regie van ouders en jeugdigen	25
7.5 Doel: verbreden van de kijkrichting naar het hele systeem rondom de jeugdige	26
7.6 Doel: Betere samenwerking door eigenaarschap, vertrouwen en een heldere rolverdeling.....	26
7.7 Doel: voorbereid zijn op de toekomstig landelijke implementatie van het nieuwe Toekomstscenario voor Kind- en Gezinsbescherming.....	27
8. Ontwikkelingen en beheersing kosten Jeugdzorg	28
8.1 Actueel beeld	28
8.2 Positie Gemeente	30
9 Programma Jeugdagenda: uitvoering en monitoring	33
9.1 Handelingsstrategie	33
9.2 Programma uitvoering.....	37
9.3 Monitoring.....	39
Bijlage Uitvoeringsagenda Jeugd 2024-2025	42

De bijlagen A tot en met I waarnaar verwezen wordt staan in het Bijlagenboek Jeugd Agenda.

Inleiding

Voor u ligt de Jeugd Agenda 2024 - 2028 waarin we de ambitie, rol en inzet beschrijven van de gemeente Leeuwarden op de maatschappelijke opgave:

Alle jeugdigen van -9 maanden tot 27 jaar groeien op in een veilige omgeving, vrij van armoede, waar ze zich kunnen ontplooiën, zichzelf kunnen zijn en hun talenten en mogelijkheden worden erkend.

Dit kunnen we niet vanuit een enkel beleidsterrein en ook niet zonder onze maatschappelijke partners, ouders, jeugdigen en ervaringsdeskundigen. Deze samenwerking is essentieel: vanuit heldere verdeling van taken, rollen en verantwoordelijkheden werken we samen toe naar het gemeenschappelijke doel.

Daarom organiseren, faciliteren en onderhouden we deze samenwerking vanuit een programma. Eén van de kenmerken van een programma is dat er geen pasklaar stappenplan is van a naar b. Het is een samenspel van vraagstukken: van een eenvoudig werkproces tot een zeer ingewikkeld zoekproces met veel actoren. Dat laatste houdt in dat er binnen het programma naar nieuwe wegen wordt gezocht. Naar verbanden die wel werden en worden vermoed, maar nog niet eerder werkelijkheid waren.

De Jeugd Agenda is een meerjarenagenda waarin we kiezen voor een focus op drie pijlers. Elke pijler bevat een aantal doelen die in de programmaperiode in nauwe samenwerking met partners, ouders en jeugdigen worden omgezet in concrete acties. Voor het jaar 2024 hebben we de acties benoemd die wat ons betreft voortgezet of ingezet moeten worden om de doelen te behalen. Deze staan beschreven in de bijlage: Uitvoeringsagenda Jeugd 2024.

Het LEJA (Lokaal Educatief Jeugdagenda)-overleg is de al bestaande bestuurlijke tafel met partners in onderwijs, kinderopvang, zorg en welzijn. Hier agenderen we in ieder geval drie keer per jaar de voortgang van de Jeugd Agenda. Zij hebben het commitment gegeven op de contouren van en de samenwerking binnen de Jeugd Agenda.

Leeswijzer

Overal waar we, wij of ons staat, kunt u gemeente Leeuwarden lezen. Ons perspectief staat beschreven in hoofdstuk 1 waarna een schets van de ontwikkelingen volgt. In hoofdstuk 3 staan onze ambitie en leidende principes beschreven waarna de uitwerking van een toekomstbestendig jeugdbeleid volgt.

Vanaf hoofdstuk 5 komt u bij het hart van de Jeugd Agenda, de drie pijlers: het versterken van het dagelijkse leven, inclusiever onderwijs en de (gemeentelijke) toegang tot jeugdhulp. In hoofdstuk 5, 6 en 7 worden de pijlers uitgewerkt met de meerjarendoelen en de acties vanaf 2024. Hoofdstuk 8 beschrijft de ontwikkeling van de kosten van de jeugdzorg en komt naar voren hoe wij de Jeugd Agenda gaan financieren en monitoren waarna in hoofdstuk 9 de uitvoeringsstrategie beschreven staat.

Tenslotte is voor de leesbaarheid en herkenbaarheid een aantal keuzes gemaakt.

De term jeugdigen: hiermee bedoelen we iedereen in de leeftijd van -9 maanden tot en met 27 jaar.

De term ouders kan gelezen worden als: ouder, gezaghebbende ouder(s), adoptiefouder(s), stiefouder(s), pleegouder(s) of een ander die een jeugdige als behorend tot het gezin (in welke samenstelling dan ook) verzorgt en opvoedt.

Gender inclusieve taal: daar waar voor persoonsnamen de geslachtsduiding “zij” of “haar”, “hij” of “hem” wordt gebruikt moet gelezen worden de genderneutrale duiding m/v/x.

Als we spreken over externe partners bedoelen we daar uitdrukkelijk ook ouders, jeugdigen en ervaringsdeskundigen mee.

1 Ons perspectief

Het Internationale Verdrag van de Rechten van het kind (IVRK) is de basis voor deze Jeugd Agenda. Eén van de belangrijkste artikelen uit het IVRK is artikel 3: het belang van het kind is in alle beslissingen het belangrijkste. Dit geldt voor jeugdigen in het algemeen en voor ieder individueel kind. Dat geldt niet alleen voor jeugdhulp, maar ook op alle andere beleidsterreinen.

Met het volgen van het stappenplan van De Kinderombudsman, zorgen we ervoor dat iedere beslissing in het belang van de Jeugdige wordt genomen. Die stappen zijn:

1. Onderzoeken wat het beste is voor de ontwikkeling van het kind.
2. De andere belangen in kaart brengen.
3. Een afweging maken tussen wat het beste is voor de ontwikkeling van het kind en alle andere belangen die een rol spelen.
4. De beslissing uitleggen aan het kind.

Ons jeugdhulpstelsel en het lokale jeugdbeleid moeten garanderen dat 'alle jeugdigen de mogelijkheden hebben om te bestaan, te groeien en zich in lichamelijk, geestelijk en sociaal opzicht te ontwikkelen, waarbij iedere jeugdige het maximale uit zichzelf haalt'.

Dit is in eerste instantie de verantwoordelijkheid van de ouders, maar daar waar nodig heeft de overheid samen met relevante partners een verantwoordelijkheid om ouders te ondersteunen in het belang van de jeugdige.

De discussie over jeugdbeleid en jeugdhulp gaat veelal over de 'financiële haalbaarheid van het systeem van jeugdhulp'. Wij richten ons op het (samen) werken aan een perspectief voor jeugdigen. Vanuit de aanname dat inzetten op perspectief en op preventie, óók, op termijn, een gunstig effect op de jeugdzorgkosten heeft.

VERANTWOORDELIJKHEID

Deze verantwoordelijkheid is niet nieuw. De gemeente Leeuwarden investeert al jaren in jeugdigen en gezinnen. Er is een breed palet van interventies en aanbod om jeugdigen alle kansen te bieden om gezond, gelukkig en veilig op te groeien (bijlage A). Dit palet begint bij de zwangerschapswens en de eerste 1000 dagen en waaiert uit tot het bestrijden van bijvoorbeeld intergenerationele armoede en gezondheidsverschillen of met het voorkomen dat jongeren in aanraking komen met criminaliteit.

De betrokken beleidsonderwerpen reiken van jeugdhulp, jeugdpreventie, jeugdgezondheidszorg, kinderopvang en onderwijsonderwijs (po, vo, mbo, hbo en wo), rijke schooldag, armoede, sociale basis, inkomen, wonen, veiligheid, gezondheid (IZA, GALA), mentale weerbaarheid, sport, cultuur, het Regenboogprogramma, inclusie, laaggeletterdheid, enz. tot een groot deel van de interventies binnen het programma Leeuwarden Oost.

Het snel en lenig kunnen inspringen op nieuwe ontwikkelingen, en tegelijk koersvast aan het roer staan, vraagt om een brede blik. Het kan alleen als wij ambtelijk en bestuurlijk de opgaven op het gebied van jeugdigen qua inhoud en aansturing integraal en duurzaam aanpakken. Met ruimte voor flexibiliteit en de wil om samen te werken. Het is belangrijk dat intern en extern een goed netwerk ontstaat van alle betrokken partners die zich committeren aan het gemeenschappelijke doel. Iedere partner heeft een toegevoegde waarde. Dit is ambitieus en vraagt om een gestroomlijnd proces met regelmatig een (op maat) gerichte aanpak. De Jeugd Agenda vormt het kader waarmee alle beleidsterreinen werken: samen voeren we de Jeugd Agenda uit.

DE UITDAGING

Landelijke cijfers laten zien dat in 20 jaar tijd het aantal jeugdigen dat gebruik maakt van een vorm van jeugdhulp is verviervoudigd. Van 1 op de 27 naar 1 op de 7,5 jeugdigen. Ook de meest recente cijfers van het gebruik van jeugdhulp in onze gemeente laten helaas nog een stijging zien. Ondanks al onze inzet en inspanningen om onze jeugd een betere toekomst te bieden, is het nog niet gelukt om te voorkomen dat veel jeugdigen vastlopen. Over de oorzaak van deze ontwikkeling is de laatste jaren steeds meer overeenstemming.

Ondanks dat de psychosociale problematiek niet lijkt toe te nemen, vormen echtscheidingen, prestatiedruk¹, armoede en problematisch sociale-mediagebruik belangrijke redenen voor ongeluk, stress en faalangst. Maar er is ook sprake van een hoge geluksnorm, waardoor gewone obstakels worden benaderd als een probleem dat moet worden opgelost.

Ook zijn gezinnen steeds meer op zichzelf aangewezen door onder andere lossere familieverbanden, grotere mobiliteit en een anoniemere leefomgeving. In onderzoeken zien we een verschuiving: opvoeding wordt door individualisering minder als verantwoordelijkheid van de maatschappij gezien en verschuift naar het privédomein.

Dat alles wekt de indruk dat opgroeien en opvoeden een moeilijke onderneming is. De verantwoordelijkheid voor het succes van die onderneming wordt vooral neergelegd bij het individuele gezin en veel minder bij de samenleving. Bij alle strubbelingen die dat oplevert, komt professionele hulp goed van pas.

Een andere reden voor de toename van jeugdhulp is de hoge verwachtingen als het gaat om het voorkomen van problemen. Professionals lijken vaak te kiezen voor de inzet van jeugdhulp, terwijl de resultaten van die zorg beperkt zijn en de oorzaken vaak op een ander terrein liggen (zoals bestaansstress). De kennisontwikkeling in de sector is namelijk nog relatief jong. Tegelijk wordt bestaande kennis te weinig gebruikt. Dat stuwt het aantal jeugdigen dat in zorg zit omhoog.

Tegelijkertijd ontstond door forse bezuiniging bij de overheveling van de jeugdhulp naar de gemeenten in 2015 een paradoxale situatie. Door de krappe investeringsruimte kwam de gewenste vernieuwing van het stelsel moeilijk van de grond. Tegelijkertijd heeft de gemeente beperkt invloed op het verder groeiend zorggebruik omdat de instroom deels verloopt via belangrijke verwijzers naar de jeugdhulp: huisartsen en gecertificeerde instellingen (GI's).

¹ [Het groeiend jeugdzorggebruik \(njl.nl\)](https://njl.nl/)

2 De ontwikkelingen

LANDELIJK EN REGIONAAL

Landelijk zijn er in de Hervormingsagenda Jeugd afspraken gemaakt over fundamentele verbeteringen van de jeugdhulp. Cliëntenorganisaties, professionals, aanbieders, gemeenten en het Rijk hebben hiermee een principeakkoord bereikt. Hiermee is een belangrijke stap gezet, ook al gaat het nog jaren duren voordat wetgeving hierop is aangepast en financiering echt kloppend is. Gemeenten zetten de schouders eronder om de gevraagde verbeteringen in de samenwerking, inkoop, toegang en gebiedsteams aan te brengen.

De Hervormingsagenda Jeugd heeft twee doelen, die nadrukkelijk aan elkaar zijn gekoppeld. Ten eerste betere en tijdige zorg en ondersteuning, op de juiste plek en wanneer dit nodig is. Ten tweede een beheersbaar en daarmee duurzaam financieel houdbaar stelsel.

Ook op regionaal niveau zijn er ontwikkelingen. In februari 2023 is door de gemeenteraad van Leeuwarden, net als door alle andere Friese gemeenteraden, Regiovisie Mei-inoar foar ús bern vastgesteld. De Regiovisie legt een stevige basis voor passende en kwalitatief hoogwaardige jeugdhulp. We investeren met alle Friese gemeenten in positief opgroeien, een sterke basis, sterke preventie, duurzaam effectieve hulp en integraal werken dichtbij de jeugdige en het gezin.

De Regiovisie beschrijft vijf leidende principes voor het werken in de jeugdhulp:

- Jeugd en gezin centraal
- Goed samenspel
- Hulp is passend en flexibel
- Iedere jeugdige heeft recht op leerontwikkeling
- De basis op orde

Regionaal hebben we vier urgente thema's geselecteerd: betere aansluiting tussen onderwijs en zorg, werken in partnerschap, het versterken van de wijk- en gebiedsteams en meer inzet van ervaringsdeskundigen. Dit zijn ook onze lokale opgaven en op deze manier kunnen onze regionale partners hier effectief bij aanhaken.

LOKAAL

Het is aan gemeenten hoe zij handen en voeten geven aan de uitwerking van de Hervormingsagenda en Regiovisie. Bij deze uitwerking houden we rekening met de uitgangspunten in ons Coalitieakkoord. Dit doen we in regioverband en op lokaal niveau. De gemeente Leeuwarden is betrokken bij de regionale uitwerking van thema's en kan zo verbinding maken tussen de Regiovisie en onze lokale Jeugd Agenda. Dit is vanuit onze ketenpartners, die deels ook regionaal werken, een grote wens. Wat lokaal nodig is, regelen we lokaal.

Daarnaast heeft de gemeenteraad twee belangrijke moties aangenomen over het jeugdstelsel:

- De motie Manifest Sterke Gezinnen, waarin wordt opgeroepen om de punten van het manifest te integreren in beleid en uitvoering.
- De motie Onze jeugd verdient een veilige haven, Woodbrookers moet sluiten, waarin het college wordt opgeroepen om, naast het zoeken naar alternatieven voor Jeugdhulp

Plus, een Verklarende Analyse uit te voeren en de aanbevelingen van het rapport 'Betrek mij gewoon' over te nemen.

Ook heeft de gemeenteraad door middel van schriftelijke vragen en in debat met regelmaat aandacht gevraagd voor preventie, jongerenparticipatie, het jongerenwerk, de jeugdondersteuners en het Jeugdexpertteam.

DYNAMISCH EN INTEGRAAL

Deze Jeugd Agenda geeft, op basis van wetenschappelijk onderzoek en kennis op basis van ervaring (verzameld in bijlage B), richting aan al deze ontwikkelingen. Dat gebeurt met en door beleid en uitvoering op alle overkoepelende thema's en in overleg met partners, jeugdigen, andere belanghebbenden en met ervaringsdeskundigen. En altijd met oog voor de financiële haalbaarheid van het systeem van jeugdhulp. In de uitwerking was het een continu balanceren tussen het vrij denken om daadwerkelijk tot een andere koers te komen en dit passend te krijgen binnen de knellende financiën. Het resultaat is een uitvoerbaar en praktisch plan. Een plan dat ervoor zorgt dat jeugdigen en gezinnen in onze gemeente passend en duurzaam geholpen worden. Een vorm van hulp die we duurzaam kunnen bekostigen binnen onze begroting.

De Jeugd Agenda is tot stand gekomen en aangescherpt na de gesprekken die zijn gevoerd met de Adviesraad Sociaal Domein (ASD), de gemeenteraad, de deelnemers van de Leeuwarder Educatieve Jeugdagenda (LEJA) en met een aantal jeugdigen zelf (bijlagen C, D en E). We kiezen een krachtige en toekomstbestendige koers, die nodig is om uit de huidige dynamiek te komen van steeds reactief zijn op gebeurtenissen, financiële krapte en van onduidelijk (rijks)beleid. Op deze manier geven we als gemeente zelf richting aan de volgende fase van de decentralisatie van de Jeugdhulp, die in 2015 is ingezet.

Deze agenda is opgesteld als een dynamisch plan. Dit betekent dat acties niet in beton zijn gegoten. We blijven als gemeente inzetten op de onderdelen die nodig zijn, waar urgentie is en waar we impact kunnen maken. Bewaking van de integraliteit en betrokkenheid van ouders, jeugdigen en alle betrokken partners zijn ten behoeve hiervan een vast onderdeel in de uitwerking van de uitvoeringsplannen.

3 Ambitie en leidende principes

Een integrale uitwerking vraagt om een brede blik en de wil om samen te werken aan een opdracht. Het formuleren van hoe die opdracht eruitziet begint met een overkoepelende ambitie:

Alle jeugdigen van -9 maanden tot 27 jaar groeien op in een veilige omgeving, vrij van armoede, waar ze zich kunnen ontplooien, zichzelf kunnen zijn en hun talenten en mogelijkheden worden erkend.

In de Fryske Regiovisie 'Mei-inoar foar ús bern' zijn vijf leidende principes vastgesteld. In de Jeugd Agenda hebben we de lokale vertaling gemaakt en er een zesde principe aan toegevoegd waarmee wij het belang van 'leren' benadrukken. Onze leidende principes klinken als volgt:

1. Jeugd en gezin centraal

Wij werken en denken vanuit één plan voor een jeugdige en diens gezin, waarbij de jeugdige en het gezin een vast aanspreekpunt heeft. We luisteren naar ouders, kinderen en jongeren. Jeugdigen doen ertoe. Wij praten niet over maar met jeugdigen, opvoeders, ervaringsdeskundigen en belanghebbenden. Niet alleen bij de uitvoering van beleid maar ook bij het maken van beleid. Wij maken ons sterk voor jongerenparticipatie: alle jeugdigen zijn zich ervan bewust dat zij invloed hebben.

2. Goed samenspel

Wij werken aan een betere onderlinge samenhang en verbinding in het jeugd-ecosysteem*, waarvan alle ketenpartners onderdeel zijn. De gemeente is een belangrijke regisseur. We spreken elkaar aan op elkaars taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden. We werken samen. De Jeugd Agenda is een samenwerkingsagenda. In alles wat we doen zoeken wij verbinding.

3. Hulp is passend en flexibel

Wij kijken niet alleen naar het probleem, maar ook naar de achtergrond ervan. Deze achtergrond is cruciaal om het probleem te begrijpen. We maken een analyse waarin de aspecten vanuit het hele systeem worden meegenomen. We zetten de zorg in die daadwerkelijk nodig is. Bij het inzetten van zorg wordt altijd gekeken naar de goedkoopst adequate beschikbare voorziening.²

4. Iedere jeugdige heeft recht op een leerontwikkeling.

Kinderopvang en onderwijs zijn belangrijke vindplaatsen voor signalen. We versterken het pedagogisch klimaat binnen het onderwijs. De school is een plek waar alle jongeren (met of zonder extra onderwijsondersteuning) samen naar school gaan. De ondersteuning die een leerling nodig heeft wordt zoveel mogelijk op de reguliere school georganiseerd.

5. De basis is op orde

Wij zetten in op het versterken van het dagelijkse leven en dragen bij aan een veelzijdige opgroei- en opvoed omgeving, waarin jeugdigen en opvoeders zich gesteund weten bij alledaagse uitdagingen in het opgroei- en opvoedproces. Belangrijk uitgangspunt hierbij is dat de jeugdige of ouders het stuur in handen houden. Betrokkenen uit hun netwerk, vrijwilligers of professionals nemen dat stuur niet over, maar zijn nabij en bieden ondersteuning. Het versterken van het dagelijkse leven doen we

² Beleidsregels Jeugdhulp 2024 gemeente Leeuwarden, artikel 10 algemeen toetsings- en afwegingskader

altijd samen met de jeugdige én de omgeving van jeugdige. We sluiten aan bij bestaande (informele) structuren en versterken wat ontstaat in de sociale basis. Voorkomen is beter dan genezen. We richten ons op het vergroten van de veerkracht van jeugdigen door het bevorderen van de beschermende factoren. Professionele opvoeders zijn faciliterend aan de jeugdigen en het gezin en netwerk zodat hun draagkracht groter wordt. Juist als het leven ingewikkelder wordt en er zorg nodig is, is mee (blijven) doen met het dagelijkse leven belangrijk.

6. We zijn nooit te oud om te leren

Wij hanteren de PDCA-cyclus (Plan, Do, Check, Act). Wij monitoren integraal de maatschappelijke impact met o.a. dashboards, tevredenheidsonderzoeken, persoonlijk contact en (wetenschappelijk) onderzoek. We blijven leren om steeds beter te worden in het sturen en regisseren. In hoofdstuk 8 wordt dit nader uitgewerkt.

4 De uitwerking van een toekomstbestendig jeugdbeleid

De uitwerking van toekomstbestendig jeugdbeleid raakt veel gebieden. We weten inmiddels dat preventief werken goed werkt als er een juiste focus is. Op basis van de Regiovisie, Hervormingsagenda, moties en de regionale onderwerpen die voor 2023 zijn geagendeerd, zijn wij gekomen tot drie krachtige pijlers³ waarmee we binnen de Jeugd Agenda aan de slag willen. Enerzijds omdat daar de urgentie het hoogst is. Anderzijds omdat de impact van onze inzet binnen deze pijlers de basis vormt voor de totale gezamenlijke aanpak. Deze drie pijlers zijn:

Jeugd & het versterken van het dagelijkse leven

Kinderen die opgroeien in een omgeving die kwetsbaar is, zijn oververtegenwoordigd in jeugdhulp. Hierdoor lijkt jeugdhulp het antwoord te zijn op problemen van ouders op het gebied van inkomen, schulden, relaties, gezondheid, huisvesting of veiligheid. Het versterken van het dagelijkse leven gaat over het verbeteren van deze kwetsbare omgeving. Maar ook om het benutten van de kracht van de gewone plekken waar kinderen elke dag al zijn: thuis, op school of in de buurt. Kinderen hebben immers het recht *‘op mogelijkheden om te bestaan, te groeien en zich in lichamelijk, geestelijk en sociaal opzicht te ontwikkelen, waarbij ieder kind het maximale uit zichzelf haalt.’* We werken aan een sterke sociale basis voor jeugdigen en gezinnen. Preventieve interventies worden zoveel mogelijk groepsgewijs of collectief ingezet.

Jeugd & inclusiever onderwijs

Een sterke pedagogische basis op school en kinderopvang heeft een preventief effect en beschermt alle jeugdigen. Belangrijke voorwaarde is dat de onderwijsomgeving past bij de jeugdige en aansluit op de ontwikkelingsmogelijkheden van de jeugdige. Om invulling te geven aan de individuele en gezamenlijke ontwikkeling van kinderen en jeugdigen trekken kinderopvang, onderwijs en gemeente samen op in het werken aan inclusief onderwijs. Waarbij eventueel hulp naar de school toekomt in plaats van dat de jeugdige naar de hulp toe moet. Voor een deel van de jeugdigen zal een speciale onderwijssetting de beste plek zijn, met eenzelfde sterke pedagogische en didactische basis.

Jeugd & de gemeentelijke toegang tot jeugdhulp

Een hoogwaardige toegang is een toegang waarin de route naar ondersteuning zo optimaal mogelijk is: toegankelijk, beschikbaar en passend. We gaan hierbij uit van de beleving van de gezinnen; we doen wat voor hen nodig is. We werken bij complexe hulpvragen met de Gezamenlijke Verklarende Analyse. De toegang wordt zo ingericht dat we op middellange termijn geen (grote) aanpassingen meer hoeven te doen voor het landelijke Toekomstscenario Kind- en Gezingsbescherming⁴. We werken aan een sluitende jeugdhulpketen op basis van een gedeelde visie.

In de drie volgende hoofdstukken worden per pijler de doelen en acties beschreven waarmee we (door) ontwikkelen richting onze overkoepelende ambitie:

alle jeugdigen van -9 maanden tot 27 jaar groeien op in een veilige omgeving, vrij van armoede, waar ze zich kunnen ontplooien, zichzelf kunnen zijn en hun talenten en mogelijkheden worden erkend.

³ De uitleg waarom we voor deze drie pijlers hebben gekozen staat in de raadsbrief van 4 juli 2023

⁴ [Toekomstscenario Rijksoverheid](#)

5 Pijler 1 -- Jeugd & het versterken van het dagelijkse leven

Jeugdigen die opgroeien in een omgeving die kwetsbaar maakt, zijn oververtegenwoordigd in jeugdhulp⁵. Daardoor lijkt soms jeugdhulp het antwoord op problemen van ouders op het gebied van inkomen, schulden, relaties, gezondheid, huisvesting of veiligheid. Soms worden jeugdigen geboren in omstandigheden die al vanaf de start kwetsbaar zijn, maar soms is er ook sprake van een stapsgewijze stapeling van kwetsbaarheden.

Vanuit verschillende beleidsterreinen werken we gezamenlijk aan de versterking van het gewone, dagelijkse leven om zoveel mogelijk jeugdigen kansrijk, gezond en veilig te laten opgroeien in hun eigen omgeving. Een grote ambitie, die door de reikwijdte het risico in zich heeft te verzanden in een veelheid aan mooie plannen zonder concreet resultaat. We weten inmiddels dat preventief actie ondernemen goed werkt, wanneer jeugdigen een sterke sociale basis⁶ hebben. Dat wil zeggen: als deze preventieve interventies met focus en in samenhang worden ingezet⁷. De focus bepalen we door ons leidende principe 'De basis op orde' (zie hoofdstuk 4).

Iedere uitwerking van het versterken van het dagelijkse leven wordt getoetst aan dit leidende principe. Op deze manier prioriteren we de verschillende activiteiten in de omgeving van kinderen en gezinnen.

DE BASIS OP ORDE

De pedagogische basis⁸ zien wij als dé sociale basis rondom het opgroeien, opvoeden en zich ontwikkelen van jeugdigen. Onderzoek⁹ laat zien dat een sterke pedagogische basis belangrijk is voor het welzijn van jeugdigen en hun ouders. Het gaat over hoe volwassenen en jeugdigen met elkaar kunnen omgaan en hoe de omgeving omgaat met de vragen en behoeften van jeugdigen en ouders. Het gaat om zowel informele als formele netwerken in de omgeving. Het is belangrijk dat de relaties en interacties in die netwerken respectvol en oplettend zijn.

Samen vormen deze sociale relaties en leefomgevingen een sterke basis voor jeugdigen. Hoe sterker die basis, hoe groter de veerkracht van jeugdigen en ouders kan zijn. Denk bij **informele** netwerken en relaties aan familie, vrienden, burens, leraren, coaches, maar ook aan ontmoetingsplekken als speeltuinen, sport- en muziekclubs en bibliotheken. De kwaliteit van deze ontmoetingen versterkt de basis voor gezinnen. De jeugdgezondheidszorg vormt samen met de kinderopvang en het onderwijs de ruggengraat van de **formele** netwerken, waarin ook een huisarts, wijkteam of jeugdzorgprofessional een plek kunnen hebben.

We moeten ons bij het versterken van de basis realiseren, dat voor jeugdigen belangrijke netwerken voor een deel fysiek en voor een deel digitaal zijn.

⁵ <https://www.cbs.nl/nl-nl/longread/rapportages/2023/jeugdhulp-2022>

⁶ <https://www.nji.nl/sites/default/files/2021-06/Potentie-van-preventie.pdf>

⁷ <https://www.nji.nl/impact-maken-met-jeugdbeleid/samenwerken-aan-preventief-jeugdbeleid>

⁸ <https://www.nji.nl/sites/default/files/2022-12/Opgroeien%20doe%20je%20samen.pdf>

⁹ <https://www.nji.nl/sites/default/files/2022-12/Opgroeien%20doe%20je%20samen.pdf>

5.1. Doel: aansluiten bij informele structuren en versterken van de sociale basis.

De Visie Versterking sociale basis van onze gemeente is het vertrekpunt van waaruit de pedagogische basis wordt versterkt. We werken wijkgericht, in samenwerking met bewoners, jeugdigen en de ketenpartners op het gebied van sport, gezondheid, veiligheid, werk en inkomen, cultuur, armoede, kansrijke start, onderwijs, kinderopvang, welzijn etc.

5.1.1 Actie: maken scan van de sociale basis per wijk en dorp. Versterken waar nodig.

Vanuit de bestaande informele en formele structuren in de wijken en dorpen kunnen we de pedagogische infrastructuur versterken. Samen met de gemeentelijke gebiedswerkers brengen we per wijk en dorp deze structuren in kaart. Dit doen we samen met de jeugdigen, ouders en professionals, gecombineerd met data. Waar kunnen we aansluiten? Waar liggen de vragen? Waar kunnen we extra ondersteunen?

5.2 Doel: vergroten van de veerkracht van jeugdigen, ouders en hun omgeving.

We richten ons op het vergroten van de veerkracht van jeugdigen, ouders en de omgeving door het bevorderen van de beschermende factoren. Het Nederlands Jeugdinstituut heeft een top 10 van beschermende factoren (bijlage F) voor de positieve ontwikkeling van jeugd samengesteld, op basis van bestaand onderzoek en gangbare theorieën. Activiteiten die bijdragen aan deze tien beschermende factoren versterken de pedagogische basis en daarmee de veerkracht van jeugdigen en gezinnen. Het onderwijs, jongerenwerk, welzijn, kinderopvang, wijkwerk etc. dragen bij aan het versterken van deze factoren.

5.2.1 Actie: toetsen van het preventief aanbod aan de top-10 beschermende factoren. Stoppen, versterken en aanvullen.

We brengen focus en samenhang aan in het preventieve aanbod dat door de Jeugdgezondheidszorg, Humanitas, Amaryllis, etc. wordt uitgevoerd. Dit doen we door de ambities en activiteiten langs de meetlat van beschermende factoren te leggen. Maar dat alleen is niet voldoende. Op basis van onderzoek weten we dat vooral collectieve preventie ('lotgenotencontact') en selectieve preventie effectief zijn. Dat heeft dan ook onze voorkeur boven individuele trajecten. We stoppen wat hier niet aan bijdraagt en versterken of vullen aan waar nodig.

5.2.2 Actie: evalueren van de instrumenten voor de verbinding van formele en informele zorg versterken en verbreden waar mogelijk.

De verbinding van jeugdhulp met het alledaagse leven is niet altijd even vanzelfsprekend. Dat moet het wel zijn. Juist als het leven ingewikkelder wordt en er zorg nodig is, is mee (blijven) doen met het dagelijkse leven belangrijk. Professionele hulpverleners zijn faciliterend aan de jeugdigen, het gezin en het netwerk zodat hun draagkracht wordt vergroot. Willen we met de ondersteuning en hulp van de tijdelijke hulpverleners langdurige effecten bereiken, dan zullen we dit netwerk moeten betrekken. Die zijn blijvend. Het familiegroepsplan, samenwerking van professionals met informele zorg, eigen kracht, buurtgezinnen: het zijn instrumenten die hierbij kunnen helpen. Samen met jeugdigen en hun ouders, Amaryllis en de gemeentelijke verwijzers naar jeugdhulp (ons Jeugdexpertteam) gaan we onderzoeken hoe we deze verbinding kunnen versterken en welke instrumenten daarvoor nodig zijn. We leren van de ervaringen die we opdoen met @ease¹⁰ en onderzoeken of deze werkwijze ook past in het Regenboogprogramma. Tenslotte leren we in het Programma Leeuwarden Oost (bijlage G) van de interventies die daar worden uitgevoerd met als

¹⁰ <https://ease.nl>

doel om bewoners perspectief te bieden, te ontwikkelen en te onderzoeken. Ervaringen en resultaten van 'Preventie Met Gezag', 'Gezinslab' en 'Lifecoaches' worden gevolgd en bij succes aan deze pijler toegevoegd.

5.2.3 Actie: uitbreiden aanpak Buurtgezinnen.

In Leeuwarden Oost zijn de ervaringen en resultaten met het programma "Buurtgezinnen" zo goed, zowel op inhoudelijk gebied als financieel, dat we de aanpak beschikbaar stellen voor de gehele gemeente. Buurtgezinnen biedt praktische hulp aan gezinnen die het zwaar hebben door een steungezin voor hen te vinden in de buurt. Buurtgezinnen regelt de werving, selectie en begeleiding van deze steungezinnen en brengt hen in contact met gezinnen die hulp nodig hebben. Het doel van deze aanpak is om te voorkomen dat kinderen uit kwetsbare gezinnen uiteindelijk uit huis geplaatst worden.

5.2.4 Actie: monitoren en bekostigen PreventiePlus. Uitbreiden waar mogelijk.

PreventiePlus is een verzamelnaam voor jeugdhulp die laagdrempelig en zonder indicatie wordt ingezet. Voorbeelden van deze vormen van hulp zijn rouwverwerking, beeldende therapie, coaching en psychomotorische therapieën. Door deze vormen van enkelvoudige ondersteuning zonder het stempel 'jeugdhulp' beschikbaar te stellen, laten we zien dat het 'best normaal' is dat je voor sommige levensvragen hulp kan krijgen. Voor 1 januari 2023 werd deze jeugdhulp vanuit SDF ingekocht. Er wordt gemonitord hoeveel en welke vormen van PreventiePlus worden afgenomen en hoe we dit kunnen uitbreiden.

5.2.5 Actie: Draagvlakonderzoek Opgroeien in een Kansrijke Omgeving (OKO)

Vanuit de Friese Preventieaanpak wordt provinciaal ingezet op het programma Opgroeien in een Kansrijke Omgeving. De OKO-aanpak is een bewezen effectieve, preventieve aanpak gericht op het creëren van een positieve leefomgeving voor jeugdigen van 10 tot 18 jaar oud ter voorkoming van het gebruik van alcohol, drugs en tabak. De aanpak richt zich op het versterken van beschermende factoren. In een aantal Friese gemeenten is al gestart met de OKO-aanpak. We leren van deze resultaten. De OKO aanpak is onderdeel van zowel het gezondheidsbeleid, GALA, IZA als het preventieplan Alcohol en drugs. Integraal onderzoeken we, samen met onze partners, of en hoe de OKO-aanpak ook in Leeuwarden kan worden ingevoerd.

5.3 Doel: aansluiten bij de leefwereld van jongeren

Het bevorderen van beschermende factoren voor jongeren kan alleen door jongeren te vragen waar zij behoefte aan hebben en van daaruit focuspunten bepalen.

5.3.1 Actie: behoefteonderzoek doen onder jeugdigen. Daarna actualiseren van het jongerenwerk

Uit de evaluatie blijkt dat de visie nog steeds actueel is (zie bijlage H). Met de recente evaluatie van het jongerenwerk van 2023 wordt een verschuiving van de fysieke naar online wereld geconstateerd. Dit zorgt voor een andere benadering en uitwerking van het jongerenwerk, maar blijft onderdeel van het principe 'vindplaatsgericht werken'. Sinds 2014 is het jongerenwerk vraaggericht en flexibel. Jongerenwerk beweegt mee met daar waar de vraag is en zet extra in of minimaliseert de inzet daar waar nodig. Daarom wordt de visie niet aangepast, maar wordt een uitvoeringsprogramma opgesteld. Bij het opstellen van het uitvoeringsprogramma worden jongeren betrokken door middel van een behoefteonderzoek.

5.4. Doel: versterken van de invloed van jongeren op beleid en uitvoering

Duurzame veranderingen komen alleen tot stand in samenwerking met de mensen om wie het gaat. Door in gesprek te gaan met kinderen en jongeren worden vragen, behoeften, belevingen en oplossingen duidelijk. Zo geven we vorm aan democratisch burgerschap van de jeugd en verbeteren en legitimeren we bestaand beleid. Door mee te doen, mee te denken en mee te beslissen, ontwikkelen jeugdigen hun talenten, vaardigheden en competenties. Betekenisvolle participatie geeft hen bovendien het gevoel dat ze gezien worden en dat hun mening ertoe doet. Het laat ze ervaren dat zij een plek hebben in de maatschappij. Dit zijn belangrijke elementen voor een gezonde ontwikkeling.

5.4.1 Actie: kandidaatstellen voor *European Youth Capital 2028*.

Om jongerenparticipatie te stimuleren en te verankeren, hebben we de ambitie om ons kandidaat te stellen voor European Youth Capital (EYC) 2028. Als winnende Europese stad mogen we voor een jaar de titel van Jongerenhoofdstad dragen, en dat geeft jongeren een stem en een podium. Tijdens dat jaar (en zeker ook in de aanloop daarnaar toe) kunnen we voor en door jongeren culturele, politieke en sociale activiteiten en evenementen organiseren. Met het uitspreken van de ambitie start de voorbereiding van de kandidaatstelling en begint het vliegwieltje voor het stimuleren en verankeren van jongerenparticipatie te draaien. Hiermee krijgen jongeren gelijkwaardige kansen om zich sociaal, cultureel, economisch en politiek te laten zien. En om hier in hun leven zelf vorm aan te geven.

5.4.2 Actie: *duurzaam jongeren betrekken bij de uitvoering van de Jeugd Agenda*

Jongeren krijgen een actieve rol binnen de Jeugd Agenda. In de totstandkoming van de Jeugd Agenda is hier een begin mee gemaakt. We werken toe naar een diverse groep jongeren die betrokken is bij de uitvoering van de Jeugd Agenda. Hun stemmen tellen. Acties geven we samen met jongeren en een breed netwerk aan jongerenorganisaties vorm.

6 Pijler 2 -- Jeugd & inclusiever onderwijs

De kinderopvang en het onderwijs zijn dé plekken waar alle jeugdigen, ouders en verzorgers samenkomen. Het zijn belangrijke vindplaatsen voor signalen. Onderwijs is niet alleen cognitief leren maar ook de psychologische, emotionele en sociale ontwikkeling stimuleren.

Inclusief onderwijs is in principe een verantwoordelijkheid van het onderwijs en de twee samenwerkingsverbanden voor het primair (PO) en voorgezet (VO) onderwijs. Het samenwerkingsverband speelt een belangrijke rol bij afspraken over aanvullende ondersteuning voor reguliere scholen en de wijze waarop de aanvullende ondersteuning is georganiseerd. De PO- en VO-raad hebben de volgende ambitie:

In 2035 bieden scholen en kindcentra een inclusieve ontwikkelomgeving voor élk kind, met of zonder extra ondersteuningsbehoefte en ongeacht cognitieve, fysieke of sociaal-emotionele gesteldheid en culturele achtergrond. We behandelen alle betrokkenen op basis van gelijkwaardigheid en met respect.

Onderwijs en kinderopvang spelen een rol in opvoeden, ontwikkelen en leren. Om voldoende invulling te kunnen geven aan de ontwikkeling van jeugdigen, is het nodig dat kinderopvang, onderwijs en gemeenten gezamenlijk optrekken. Inclusief onderwijs gaat ook over een plek waar alle jeugdigen – met of zonder extra onderwijsondersteuning – samen naar de kinderopvang of school gaan. Dit is belangrijk omdat uit landelijk onderzoek blijkt dat inclusief onderwijs bijdraagt aan:

- een betere sociale ontwikkeling van jeugdigen: inclusief onderwijs is in vergelijking met gesegregeerd onderwijs (twee aparte systemen van regulier en speciaal onderwijs) beter voor de sociale ontwikkeling van jeugdigen met een beperking. Er is meer interactie tussen de jeugdigen. Jeugdigen met een beperking hebben grotere vriendenkringen op een inclusieve school;
- een meer inclusieve samenleving: inclusief onderwijs heeft een positief effect op sociale acceptatie van jeugdigen met een beperking. Dat is positief voor de acceptatie van mensen met een beperking in de hele maatschappij.

Een combinatie van inzet en expertise tussen school, kinderopvang, thuis en het gebiedsteam heeft een positieve invloed op het welzijn van jeugdigen¹¹. Hierin kunnen en moeten wij als gemeente een faciliterende en regierol voeren. Het leidt tot minder schoolverzuim, minder inzet van zware zorg, minder uitvallers en thuiszitters, en minder uitstroom naar het speciaal onderwijs. Bij inclusief onderwijs kan de inzet van ondersteuning, zorg en expertise het beste op of dicht bij de Kinderopvang en de school zijn.¹² Hierdoor worden leerlingen sneller en beter geholpen en zijn leerkrachten beter in staat om te doen waar ze goed in zijn; kwalitatief onderwijs bieden.

Naast het Primair-Voortgezet en MBO-onderwijs is ook het vervolgonderwijs een belangrijke vindplaats waar veel jongeren binnen de gemeente Leeuwarden studeren. Daarin wordt gewerkt aan het versterken van het academisch klimaat, de aanpak van FryslânWerkt rondom duurzame uitstroom van jongeren naar werk.

¹¹ Deighton et al., 2021

¹² Peeters et al., 2018; Wong et al., 2009

6.1 Doel: verbeteren van de aansluiting kinderopvang - onderwijs - zorg - sociale basis

Voor het verbeteren van de aansluiting kinderopvang, onderwijs en zorg is het cruciaal dat er in en rondom de school wordt samengewerkt met jeugdigen en ouders. Dat vraagt om het steeds weer verbinden van onderwijs, organisaties en maatschappelijk partners in de verschillende leefdomenien (zoals jongerenwerk, sportverenigingen en jeugdgezondheidszorg). Deze samenwerking is een complexe opgave, maar is cruciaal in het veilig en gezond opgroeien van jeugdigen. Wij nemen als gemeente daarin een sterkere, verbindende regierol.

6.1.1. *Actie: Versterken van de voor- en vroegschoolse educatie, versterken van het jonge kind*

Voor- en vroegschoolse educatie (VVE) is er voor het vergroten van de onderwijskansen van jonge kinderen (2-6 jaar) en daardoor het voorkómen van onderwijsachterstanden en ontwikkelkansen op latere leeftijd. Door onze wettelijke VVE-taken kwalitatief goed in te richten, hebben kinderen een betere start op de basisschool. We hebben hierin al een stevig beleid met het 'Uitvoeringsprogramma Kansen voor Kinderen 2021-2028' en de 'Kadernotitie Beleid Voor- en Vroegschoolse Educatie en kinderopvang 2018'. Binnen de Jeugd Agenda werken we de komende jaren aan het versterken van de effectiviteit van de VVE en het verbeteren van het bereik van alle doelgroepkinderen. We leggen daarbij een goede relatie met Kansrijke Start, de ketenaanpak binnen ons gezondheidsbeleid die zich richt op de eerste 1000 dagen.

6.1.2. *Actie: behouden van de inzet van de jeugdondersteuners en breder inzetten waar nodig.*

In alle IKC's wordt gewerkt met multidisciplinaire teams die onder andere bestaan uit de pedagogisch medewerkers van de kinderopvang, leerkrachten en cultuur-, sport - en mediacoaches. Deze professionals werken vanuit verschillende disciplines samen aan één opdracht: elk kind de mogelijkheden geven om zich volledig te kunnen ontwikkelen. Met de functie 'jeugdondersteuner', die in Leeuwarden is ontwikkeld en gelanceerd, is de afgelopen vijf jaar de verbindende schakel ontstaan tussen jeugdige, gezin, IKC, (jeugd)hulp en sociaal wijkteam (Amaryllis). De jeugdondersteuner is, sinds de tweede pilot, onderdeel van het multidisciplinaire team op een aantal Plus-IKC's, die grotendeels in Leeuwarden-Oost staan. Met het oog op de positieve uitkomsten van de tweede pilot van de jeugdondersteuners, willen we de functie van jeugdondersteuner koppelen aan de 10 plus IKC. Hiernaast wordt er sinds vorig jaar ook een pedagoog vanuit het GGD-team Opvoedpunt ingezet. Dit draagt bij aan het versterken van opvoedondersteuning van ouders, die vroegtijdig en laagdrempelig terecht kunnen met opvoedvragen. Ook ontwikkelingsproblemen worden zo sneller signaleerd. De keuze voor de plus IKC's berust op een grondige analyse die eind 2020, voor de start van Leeuwarden-Oost, is gedaan. Daarbij is breed gekeken naar factoren die zorgen voor kansen en kwetsbaarheden in de ontwikkeling van kinderen. Zo is data op wijkniveau meegenomen rondom onderwijsachterstanden en is gekeken naar het gebruik van jeugdhulp, criminaliteit, armoede, eenoudergezinnen, jeugdwerkloosheid en startkwalificaties. Deze analyse wordt in principe om de 2 jaar opnieuw gedaan, maar door de start van het programma School en Omgeving is dit vertraagd. De eerste herijking van de plus IKC's vindt in het tweede kwartaal van 2024 plaats.

6.1.3. *Actie: behouden van de inzet van de methodiek School als Vindplaats in het Voortgezet Onderwijs en breder inzetten waar nodig en indien mogelijk.*

Binnen het Voortgezet Onderwijs zijn sinds 2022 op basis van het jeugdhulpgebruik vier nieuwe locaties begonnen met de methodiek School als Vindplaats; op vijf scholen draaide dit al langer, met resultaat. Ook voor de nieuwe locaties beogen we om de methodiek structureel te gaan borgen.

Er zijn regelmatig impactmetingen gedaan. Hieruit blijkt dat de School Als Vindplaats zorgt voor een minder snelle stijging van de jeugdzorgkosten. School als Vindplaats is de schakel in de keten die

werd gemist. Door verder te investeren in de pedagogische zorgstructuur van een school werken we aan integraliteit en het terugdringen van verzuim, minder inzet van zware zorg en minder uitval en thuiszitters. Voor 2025 en 2026 is de financiering van School als Vindplaats in het Voortgezet Onderwijs in de Mid Term Review (MTR) meegenomen.

6.1.4 Actie: Borging Scholenteams in het MBO onderwijs

In het MBO zijn de afgelopen jaren ook erkende methodieken ingezet zoals School als Werkplaats in het voormalige Friesland College en School als Vindplaats in het voormalig ROC Friese Poort, en Stap en Stipe bij Aeres MBO. Deze methodieken dragen bij aan het voorkomen van (maatschappelijke) uitval en het voorkomen van instroom van tweedelijns zorg. De methodieken worden door zowel gemeente Leeuwarden als de Friese gemeente bekostigd. Door de fusie van ROC Friese Poort en Friesland College tot Firda wordt er opnieuw gekeken naar de inzet van deze methodieken.

6.1.5 Actie: verkennen van de bredere inzet van pedagogische brugfunctionarissen.

De Hanze Hogeschool onderzoekt samen met de drie noordelijke provincies wat de werkzame elementen zijn binnen de functies van brugfunctionarissen en jeugdondersteuners. Aan de hand van de uitkomsten van dit onderzoek wordt de pedagogische inzet waar nodig aangescherpt of herijkt tot een eenduidige functiebeschrijving en aanpak voor pedagogische brugfuncties. Vanaf 2024 stelt het Rijk hiervoor 51,8 miljoen euro structureel beschikbaar voor zowel het Primair- als Voortgezet Onderwijs voor 3 schooljaren. De aanvragen moeten door het bevoegd gezag van het onderwijs worden aangevraagd. De aanvragen worden gerangschikt op achterstandsscores van het onderwijs. In mei 2024 wordt bekend of de aanvragen zijn toegekend. Indien toegekend maken we afspraken met onze onderwijskoepels over de inzet hiervan, zodat die goed aansluit bij onze lokale structuur zoals de inzet van jeugdondersteuners en de aansluiting bij School als Vindplaats.

6.1.6 Actie: verkennen en benutten van preventieve collectieve programma's op school.

Om de veerkracht onder jeugdigen te versterken wordt een verkenning gedaan naar preventieprogramma's. Thema's als mentale weerbaarheid, veiligheid, prestatiedruk, social mediagebruik of pesten zijn vormend voor de ontwikkeling van jeugdigen. We richten ons in deze verkenning op de beschermende factoren: sociale binding, positieve identiteit en schoolmotivatie.

De afgelopen jaren is de interventie KIES (Kinderen in Een Scheiding) met regelmaat succesvol op scholen ingezet. De KIES-training is een bewezen laagdrempelige, effectieve interventie die bijdraagt aan het beperken van sociaal-emotionele problemen bij jeugdigen met ouders in echtscheiding. De gevolgen voor het welzijn en de schoolprestaties van hun kinderen zijn divers. De KIES-training helpt ouders en jeugdigen bij het versterken van de sociale binding en het ontwikkelen van een positieve identiteit. Daarom wordt de training uitgebreid naar meer scholen in de gemeente Leeuwarden.

De methodiek STORM wordt uitgerold op scholen in Leeuwarden. Het blijkt al langer uit zowel landelijke als lokale data dat de mentale gezondheid van jeugdigen afneemt^{13 14} Daarnaast is zelfdoding nog altijd nummer één doodsoorzaak onder jeugdigen. De school is voor jeugdigen een belangrijke vindplaats. De methodiek STORM is landelijk een wetenschappelijk onderbouwde, preventieve aanpak met als doel een depressie of suïcide bij jeugdigen vóór te zijn en indien nodig snel hulp te bieden. De aanpak richt zich op het stimuleren van zelfvertrouwen, weerbaarheid en

¹³ Bron: GGD Fryslan Jeugdmonitor 2023

¹⁴ www.NJI.nl/cijfers/welbevinden

veerkracht van jeugdigen van 12 t/m 21 jaar (VO/MBO). Leeuwarden doet mee aan de Friese pilot om STORM ook hier te kunnen implementeren. De financiering voor Storm komt uit het GALA.

6.1.7 Actie: meer collectief inzetten van de zorg-onderwijsarrangementen en dichter bij de plek waar de jeugdige al is.

In het Coalitieakkoord is afgesproken dat we streven naar inclusiever onderwijs, waarbij expertise vanuit zorg en jeugdhulp binnen de setting van de school beschikbaar is. Daarbij hoort dat jeugdigen passend onderwijs volgen op een plek dicht bij huis. Lange busritten naar speciale scholen zijn niet meer van deze tijd tenzij het niet anders kan. Ondersteuning die een jeugdige nodig heeft, wordt zo veel mogelijk op de reguliere school georganiseerd. Dat wordt ook het vertrekpunt voor de inzet van jeugdzorg via ons Jeugdexpertteam. We versterken de collectieve inzet binnen de setting van de school. Dat kan gaan om laagdrempelige interventies, maar ook over een structuurklas of een plusgroep voor een specifieke ondersteuningsbehoefte. De insteek is dat de setting van de reguliere klas als basis dient en de jeugdige in deeltijd naar een speciale klas gaat of extra ondersteuning krijgt.

6.1.8 Actie: intensiveren van de gemeentelijke regierol op de aansluiting tussen de interne zorgstructuur op school, het samenwerkingsverband en de specialistische jeugdhulp.

Scholen die werken aan inclusiever onderwijs hebben te maken met jeugdigen die behoefte hebben aan intensievere of specialistische ondersteuning vanuit de paramedische sector en zorg/jeugdhulp. Om inclusief onderwijs verder te ontwikkelen is een goede samenwerking met die partijen noodzakelijk. De gemeente heeft een belangrijke rol bij de regie op het proces en ondersteunt het bij elkaar brengen van partijen. We gaan onze rol intensiveren om te komen tot kaders en afspraken over de inzet van deze ondersteuning.

Ondersteuning hoort toegankelijk te zijn en makkelijk vindbaar. De scholen en vooral de samenwerkingsverbanden zijn aan zet voor de ontwikkeling van een gezamenlijke visie op inclusief onderwijs en ondersteuning in het onderwijs. Door de samenwerking te versterken ontstaat er ruimte voor het collectief oppakken van individuele vragen. Zo ontstaat er een groepsaanpak voor jeugdigen met eenzelfde ondersteuningsbehoefte en een passend ondersteuningsaanbod met een integrale werkwijze en structuur. Het onderwijs en de samenwerkingsverbanden hebben uitgesproken zich hiervoor optimaal te willen inzetten. Ze vragen de gemeente hierin te faciliteren met een regiefunctie, en dat gaan we ook doen. Er is een bestuurlijke tafel ingericht met het Voortgezet (speciaal) Onderwijs, Samenwerkingsverband en Gemeente Leeuwarden om deze samenwerking met elkaar te intensiveren en keuzes te maken ten aanzien van het versterken van inclusiever onderwijs.

6.1.9 Actie: monitoren van het effect van meer zorg op school op de beoogde daling van de kosten van geïndiceerde jeugdhulp.

Inzicht en kennis vergaren we met cijfers van jeugdhulpgebruik binnen de scholen, maar ook door in gesprek te blijven met de scholen en schoolbesturen. Voor het volgen van de ontwikkelingen van het jeugdhulpgebruik in het onderwijs, is gemeenschappelijke analyse van het effect de basis.

6.2 Doel: voorkomen van schooluitval en van jeugdigen in de bijstand.

In de RMC-regio Friesland Noord hebben we een gezamenlijke agenda met inzet van scholen en negen gemeenten op drie thema's: Stay in school, Take the next step en Back to school. Deze interventies zijn gericht op het voorkomen van voortijdig schoolverlaten.

De uitvoering van de Leerplichtwet en het bestrijden van voortijdig schoolverlaten (RMC/Doorstroom) zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Er is een doorlopende aanpak voor 5- tot 23-jarigen waar leerplicht en kwalificatieplicht elkaar opvolgen. In het wetsvoorstel 'van School naar duurzaam Werk' wordt deze leeftijdsgrens vanaf augustus 2025 opgehoogd naar de leeftijd van 27 jaar. Daarmee wordt ook de gemeentelijke inzet op de ontwikkeling en participatie van deze jongeren verbreed.

6.2.1 Actie: evalueren bestaande maatregelen voortijdig schoolverlaten.

De huidige aanpak van voortijdig schoolverlaten (VSV) wordt de komende tijd geëvalueerd, met als doel om het aantal VSV'ers in de regio te verminderen. Het is ook een voorbereiding op de nieuwe VSV-leeftijdsgrens vanaf 1 augustus 2025 naar 27 jaar.

6.2.2. Actie: onderzoeken van het effect van preventie in het primair onderwijs op voorkomen uitval in het voortgezet onderwijs.

Om uitval uit het onderwijs te voorkomen gaat het gemeentelijk Jongerenteam onderzoeken of preventie in het primair onderwijs invloed heeft op het voorkomen van uitval in het voortgezet onderwijs. Hiertoe verbeteren we de samenwerking in de keten (onderwijs, jeugdhulp, leerplicht).

6.2.3 Actie: versterken van de thuiszittersaanpak

De thuiszittersaanpak wordt versterkt. Op provinciaal niveau is een gezamenlijk protocol vastgesteld. Een nieuwe aanpak VSV in de RMC-regio Friesland Noord is in ontwikkeling.

6.2.4. Actie: verbeteren van de aansluiting tussen de zorgplicht van het onderwijs en de jeugdhulpplicht van de gemeente.

De zorgplicht van het onderwijs en de zorgplicht van de gemeente (Jeugdwet) krijgt een concrete invulling binnen de Actietafel Thuiszitters. De gemeente en de samenwerkingsverbanden maken bindende afspraken om, bij stagnerende besluitvorming, één partij, team of functionaris de bevoegdheid te geven om binnen gestelde kaders te bepalen welke school of instelling verplicht is voor de jeugdige een passend onderwijszorgarrangement te bieden. Wanneer het nodig is, ligt de verantwoordelijkheid voor het vinden of creëren van een passend onderwijszorgarrangement bij het onderwijs of de gemeente en niet bij de jeugdige en/of ouders.

7 Pijler 3 -- Jeugd & (gemeentelijke) toegang

De toegang tot jeugdhulp vindt via de gemeente plaats, maar ook via de huisartsen, gecertificeerde instellingen voor jeugdbescherming en -reclassering (GI's), kinderartsen (onder andere van de Jeugdgezondheidszorg) en medisch specialisten. Dit zijn directe verwijzers.

Op het vlak van samenwerking kunnen gemeenten afspraken maken met de directe verwijzers. De gemeente heeft echter geen directe invloed op de verwijzing van deze directe verwijzers. Dit is in de Jeugdwet zo geregeld. Met andere woorden: de invloed die een gemeente heeft op de toegang tot jeugdhulp en de in te zetten jeugdhulp (en de uiteindelijke kosten daarvan) beperkt zich tot de eigen gemeentelijke toegang (ons Jeugdexpertteam) en de gemaakte samenwerkingsafspraken met de andere verwijzers.

Binnen die cirkel van invloed gaan we wel een meer richtinggevende positie innemen. In deze pijler wordt dan ook de focus gelegd op hoe we de toegang tot jeugdhulp zo goed mogelijk richten, opdat de toegankelijkheid, passendheid en betaalbaarheid van jeugdhulp beter wordt. Uiteraard binnen de context van de inkoop van jeugdzorg die we in SDF-verband met alle 18 Friese gemeenten samen doen. Ook daarin contracteren we scherper op kwaliteit en reikwijdte.

7.1. Doel: Verlagen van de drempel voor jeugdigen en ouders om eerder hulp te vragen.

Soms heeft een jeugdige of de omgeving het gevoel het niet meer zonder hulp te redden. In dat geval moet er laagdrempelig contact kunnen worden gelegd met iemand die ondersteuning kan bieden bij het versterken van het dagelijkse leven danwel bij het verkrijgen van deze ondersteuning. In de gemeente Leeuwarden kunnen zij hun hulpvraag bespreken met de professionals van Amaryllis, in de buurt- en dorpskamers of op het consultatiebureau van de Jeugdgezondheidszorg. Als lichte vormen van ondersteuning in het preventief en voorliggend aanbod (zoals opvoed- en opgroeiondersteuning) niet (meer) voldoende zijn, wordt doorverwezen naar het Jeugdexpertteam. De jeugdartsen van het consultatiebureau kunnen zonder tussenkomst van het Jeugdexpertteam doorverwijzen naar specialistische jeugdhulp.

7.1.1 Actie: doorontwikkeling van het Jeugdexpertteam

Om de toegang tot jeugdhulp zo effectief mogelijk te maken, wordt de komende jaren een aantal verbeteringen doorgevoerd in de gemeentelijke toegang. Deze verbeteringen komen voort uit verschillende onderzoeken (Berenschot Onderzoek, Inspectie onderzoek naar de gemeentelijke toegangen in Nederland, keten onderzoek). De toegang moet aan (landelijke) kwaliteitskaders voldoen. Daarom zijn daar criteria voor ontwikkeld. Het gaat niet alleen om deskundigheid van medewerkers, ook om de manier waarop het traject wordt vormgegeven. Allereerst wordt prioriteit gegeven aan de aandachtsgebieden kwaliteit van leiderschap, rolduidelijkheid en inhoud en het verlagen van de wachtlijst en wachttijd. Als hier stappen in zijn gezet gaat het Jeugdexpertteam zich richten op verdere doorontwikkeling, waarbij in ieder geval de volgende onderwerpen aan de orde komen:

- a. De samenwerking en afstemming van Amaryllis en het Jeugdexpertteam rondom de Gemeenschappelijke Verklarende Analyse en de implementatie van het Toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming. Dit is belangrijk zodat op een eerder moment kan worden ingeschat welke hulp voor een jeugdige en het gezin het meest passend is.

- b. De overdracht van Amaryllis naar het Jeugdexpertteam en van het Jeugdexpertteam naar Amaryllis.
- c. De bereikbaarheid van de Jeugdconsulenten voor ketenpartners en jeugdigen en het gezin.
- d. De werkwijze rondom wachtlijsten. Hierin wordt in ieder geval beschreven hoe om te gaan met ziekte en piekbelasting.
- e. De kwaliteitscyclus binnen het Jeugdexpertteam en hoe hierbinnen verbeteringen worden doorgevoerd.

7.1.2 Actie: aanpassen van de samenwerkingsafspraken tussen het Jeugdexpertteam en Amaryllis

De samenwerkingsafspraken met Amaryllis worden getoetst aan de doorontwikkeling van het Jeugdexpertteam en in samenspraak met Amaryllis aangepast.

7.1.3 Actie: ontwikkelen monitor toegang

Voor de toegangsvormen POH Jeugd, Jeugdondersteuners, Jeugdexpertteam en Amaryllis wordt een monitor ontwikkeld. In deze monitor worden in elk geval de volgende onderdelen opgenomen:

- Het aantal jeugdigen dat zij zelf helpen
- Het aantal jeugdigen dat zij verwijzen naar het voorliggend veld (preventie)
- Het aantal jeugdigen dat zij zelf doorverwijzen naar specialistische jeugdhulp of via het Jeugdexpertteam.

Doel van de monitor is het verkrijgen van inzicht in de werking van en de verschillen tussen deze verschillende toegangsvormen. Op basis van deze gegevens kunnen we evalueren en daar waar nodig bijsturen.

7.2 Doel: behouden en versterken van de waarde van de Praktijkondersteuner Jeugd (POH Jeugd) bij huisartsen in het verlagen van het beroep op jeugdhulp

De POH Jeugd is een professional op het gebied van jeugd die werkt in de praktijk van een huisarts. Een jeugdige kan, voordat een besluit tot doorverwijzing naar specialistische jeugdhulp wordt genomen, op aanraden van de huisarts eerst een aantal gesprekken met een POH Jeugd voeren. Dan wordt kritischer gekeken of de inzet van specialistische jeugdhulp nodig is, of dat er hulp mogelijk is waarvoor geen doorverwijzing nodig is zoals de ondersteuning door de POH Jeugd zelf.

Inmiddels hebben nagenoeg alle huisartsenpraktijken in Leeuwarden voor een aantal uren per week een POH Jeugd (betaald door de gemeente met een bijdrage van de zorgverzekeraar). De effecten zijn positief geëvalueerd. In 2024 hebben we de POH Jeugd opnieuw ingekocht, voor zes jaar.

7.2.1 Actie: Verbeteren toegang tot het breder sociaal domein via Jeugdexpertteam of Amaryllis

Huisartsen en de POH Jeugd worden gerichter geïnformeerd over de mogelijkheden en meerwaarde voor doorverwijzing van jeugdigen en/of opvoeders naar Amaryllis voor lichte opvoedondersteuning en het Jeugdexpertteam voor specialistische jeugdhulp. De verwijzingsmogelijkheid via het systeem ZorgDomein gaat dit faciliteren. Hierdoor is sneller inzet mogelijk op meerdere, ook voorliggende terreinen anders dan alleen jeugdhulp.

7.3 Doel: Vaker één vast gezicht voor het gezin

Binnen alle instanties rondom de jeugdige (school, Jeugdexpertteam, JOK-er, POH Jeugd en Jeugdgezondheidszorg) is het belangrijk dat één persoon het aanspreekpunt is voor de jeugdige en de ouders. Deze persoon is de constante factor als er aanvullende zaken nodig zijn of wanneer de

regie om wat voor reden dan ook niet helemaal bij de ouders kan liggen. Zo wordt iedere jeugdige bij het Jeugdexpertteam gekoppeld aan één jeugdconsulent. In Leeuwarden Oost wordt de pilot gedraaid met lifecoaches voor jeugdigen van 16 – 27 jaar. Deze coaches werken domein overstijgend en bieden ondersteuning zo lang als dat nodig is.

Het inzetten van één vast gezicht voor een jeugdige en het gezin sluit aan bij de Hervormingsagenda¹⁵ en het Toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming.

7.3.1 Actie: Versterken samenwerking Amaryllis en Jeugdexpertteam

Het principe is dat het eerste gezicht betrokken blijft bij de jeugdige en het gezin. Er worden afspraken gemaakt voor een tweede persoon (bij afwezigheid).

Bij hulpvragen uit meerdere domeinen wordt met elkaar afgesproken wie het vaste gezicht is voor de jeugdige en het gezin. Dit wordt concreet uitgewerkt.

7.3.2 Actie: het voeren van het 'klik' gesprek

De jeugdconsulenten gaan gebruik maken van het zogenaamde 'klikgesprek'. Hierbij ligt de focus op de vraag of de jeugdige een klik voelt met de toegewezen consulent. Indien dit niet het geval is, wordt gekeken of een andere consulent deze klik wel biedt. Ten aller tijden wordt hier rekening gehouden met de omstandigheden die op dat moment binnen een gezin van toepassing zijn.

7.3.3 Actie: Het project lifecoaches van Leeuwarden Oost bij succes implementeren

Het project lifecoaches wordt geëvalueerd en indien succesvol in de gehele gemeente geïmplementeerd.

7.4 Doel: Versterken van de regie van ouders en jeugdigen

Alleen als het echt niet lukt, wordt er (in overleg met de jeugdige en de ouders/wettelijk vertegenwoordigers) regie gevoerd door een ander dan de eigen ouder(s). Niet alles hoeft opgelost te worden met professionele hulp; opvoeden gaat nu eenmaal met vallen en opstaan en hoort bij het gewone leven. Of een ouder regie kan voeren wordt bij de aanmelding van een jeugdige beoordeeld. Als dit niet lukt voert de aanbieder regie (op de inhoud) en als het nodig is de jeugdconsulent (op veiligheid en proces). De inzet van een onafhankelijke cliëntondersteuner of vertrouwenspersoon kan de regie van ouders en jeugdigen versterken. Binnen de gemeente Leeuwarden zijn verschillende vormen van cliëntondersteuning beschikbaar. De mogelijkheid om hiervan gebruik te maken wordt meer gepromoot. Naast de onafhankelijke cliëntondersteuners wordt met behulp van Zorgbelang door heel Friesland ervaringen van jeugdigen opgehaald die gebruikt worden om de jeugdigen een stem te geven. De gemeente Leeuwarden gaat meer gebruik maken van deze opbrengst.

7.4.1 Actie: invoeren van de mogelijkheid tot een zelfgekozen steunfiguur uit het eigen netwerk

Zowel de jeugdige als ook de ouder(s) worden in de gelegenheid gesteld een zelfgekozen steunfiguur uit het eigen sociale netwerk te kiezen. Of deze steunfiguur regie kan voeren wordt beoordeeld door de jeugdconsulent. De steunfiguur van de jeugdige hoeft niet per se de regie te voeren. Het mogen kiezen van een steunfiguur wordt uitgedragen naar jeugdigen. Jeugdconsulenten worden geschoold in hoe een zelfgekozen steunfiguur kan bijdragen aan de hulpverlening¹⁶ en de hierbij horende

¹⁵[hervormingsagenda-jeugd-2023-2028.pdf \(vng.nl\)](#)

¹⁶ [Groeien in persoonlijke omgeving | Home \(uu.nl\)](#)

werkwijzen en instructies worden aangepast. Uit onderzoek is gebleken dat jeugdhulp effectiever is als wordt samengewerkt met het netwerk.¹⁷

7.5 Doel: verbreden van de kijkrichting naar het hele systeem rondom de jeugdige
Om de jeugdige met een hulpvraag zo goed als mogelijk te helpen is het belangrijk dat naar het hele systeem rondom de jeugdige gekeken wordt. Mogelijk ligt de oorzaak (en daarmee ook de oplossing) van de hulpvraag van de jeugdige juist in de directe omgeving of net daarbuiten.

7.5.1 Actie: implementeren van de Gemeenschappelijke Verklarende Analyse bij het Jeugdexpertteam

Op het moment dat het duidelijk wordt dat er binnen een gezinssysteem sprake is van meer problematiek dan op het eerste oog leek, wordt gebruik gemaakt van een gemeenschappelijke verklarende analyse. Op basis van een goede en gemeenschappelijke verklarende analyse wordt niet alleen gekeken naar het probleem, maar ook naar de achtergrond ervan. Andere betrokkenen, zoals school en hulpverleners, worden hierin meegenomen. Hiervoor wordt altijd gesproken met de jeugdige en de ouders. Matched care (direct de juiste zwaarte en hoeveelheid hulp en niet eerst licht inzetten) staat centraal. Dit is volgens de landelijke richtlijnen voor passende jeugdhulp en jeugdbescherming. Voor iedere jeugdige wordt een ondersteuningsplan gemaakt waarbij de aspecten uit het hele systeem worden meegenomen.

7.5.2 Actie: implementeren van het regionaal ontwikkeld ondersteuningsplan

Het huidige ondersteuningsplan wordt regionaal doorontwikkeld. Bij deze doorontwikkeling wordt de uitwerking van de Gemeenschappelijke Verklarende Analyse meegenomen. Hierdoor komt het hele systeem rondom een jeugdige nog meer aan de orde. Door het gebruik van het ondersteuningsplan is er een betere borging van de richtlijnen voor ingezette jeugdhulp (passende hulp).

7.6 Doel: Betere samenwerking door eigenaarschap, vertrouwen en een heldere rolverdeling

Om de hulp rondom een jeugdige en het systeem goed te kunnen organiseren is het van wezenlijk belang dat alle (zowel interne als externe) partijen weten wat hun rol is. Maar het is ook belangrijk te weten waar deze begint en waar deze stopt. Dit vraagt om vertrouwen in elkaars deskundigheid en expertise en de wil om onderling samen te werken. De gemeente heeft hierin de regie.

7.6.1 Actie: evalueren van de huidige samenwerkingsafspraken met ketenpartners

Goed samenwerken vraagt om kennis van en inzicht in elkaars kennis, grenzen en mogelijkheden. Het gaat verder dan de inhoud van de contracten en samenwerkingsafspraken. Het gaat om de uitwerking hiervan in concrete werkafspraken om te komen tot een sluitende keten. In deze sluitende keten wordt ieders verantwoordelijkheid, rol en plaats in de jeugdhulpketen als even waardevol ervaren. Daar waar grenzen zijn, mogen de jeugdige en het gezin hier geen hinder van ondervinden. Een voorbeeld is als een jeugdige 18 jaar wordt en de ondersteuningsbehoefte/hulpvraag blijft. De overgang van de Jeugdwet naar de Wmo moet dan soepel verlopen. Hiervoor bestaan al werkafspraken met de ketenpartners.

¹⁷ <https://richtlijnenjeugdhulp.nl/samen-beslissen-over-passende-hulp/het-beslisproces/beslismodellen-processtappen/>

Met ketenpartners worden bestaande afspraken onder de loep genomen. Als er onduidelijkheden zijn over ieders rol, taken en verantwoordelijkheid worden afspraken aangepast.

7.6.2 Actie: stimuleren van een samenwerkingscultuur waarin we elkaar aanspreken op eigenaarschap en rolinvulling

Ketenpartners en gemeente spreken elkaar aan op wat niet goed gaat of wat beter kan. Dit beperkt zich niet tot het op managementniveau periodiek evalueren van de overeenkomsten, subsidiebeschikkingen, convenanten etc. Dit gaat over het elkaar binnen alle lagen (van management tot uitvoeringsniveau) continue bevragen op eigen gedrag en datzelfde ook meegeven aan de ander (feedback). Partners en gemeenten spreken elkaar aan op verantwoordelijkheden. En waar nodig wordt geïntervenieerd en gehandhaafd. Op deze manier wordt voorkomen dat er tijd verspild wordt aan discussies over wie wat moet doen en wie waarvoor verantwoordelijk is. Deze tijd kan beter worden ingezet om de juiste hulp voor jeugdigen te vinden en daarmee te starten. Met individuele ketenpartners wordt niet alleen op de naleving van de afspraken geëvalueerd, maar ook of de afspraken nog steeds bijdragen aan de gezamenlijke visie.

7.6.3 Actie: Organiseren van jaarlijkse evaluatiebijeenkomsten

Met de hele keten wordt jaarlijks in een bijeenkomst de onderlinge samenwerking binnen de gemeente Leeuwarden besproken en geëvalueerd. Er worden afspraken gemaakt hoe hiaten opgepakt kunnen worden.

7.7 Doel: voorbereid zijn op de toekomstig landelijke implementatie van het nieuwe Toekomstscenario voor Kind- en Gezinsbescherming

Het landelijk Toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming van de Ministeries van VWS en J&V en de VNG beoogt de keten van jeugdbescherming en -reclassering te vereenvoudigen en meer gezinsgericht te maken. Het doel is om kinderen en gezinnen effectieve bescherming en tijdige hulp te bieden wanneer positief en veilig opgroeien in het geding is. Op basis van dit scenario wordt nu in proeftuinen ontwikkeld hoe de kind- en gezinsbescherming er uit moet gaan zien. Wet- en regelgeving wordt hierop aangepast in komende jaren. De taken van de GI, Veilig Thuis en de Raad voor de Kinderbescherming worden grotendeels ondergebracht in een Regionaal Veiligheidsteam. In elke gemeente moet een Lokaal Veiligheidsteam worden ingericht. Ons Jeugdexpertteam biedt voor die ontwikkeling een goed vertrekpunt.

7.7.1 Actie: onderzoeken hoe de gemeentelijke infrastructuur passend gemaakt kan worden op het toekomstscenario

Aan de hand van het Toekomstscenario gaan wij nu al aan de slag met hoe wij de gemeentelijke infrastructuur van sociale wijkteams en het Jeugdexpertteam, effectiever en slimmer kunnen inrichten. Vooruitlopend op de invoering van het Toekomstscenario wordt de, al gestarte, pilot Zicht op Veiligheid uitgebreid. De inzet van de pilot is gericht op een intensieve samenwerking tussen een medewerker van het Jeugdexpertteam en een jeugdzorgwerker vanuit een gecertificeerde instelling. De medewerkers trekken gezamenlijk op en voorkomen wanneer mogelijk een gedwongen maatregel. Dit alles door te ontschotten en gezamenlijk interventies in te zetten waardoor er expertise gebundeld kan worden en er zicht komt en blijft op de veiligheid en ontwikkelingen van kinderen.

Wij houden ons aan de kwaliteitseisen waaraan ook de IGJ toetst en aan de afspraken over sterke gebiedsteams die in de Hervormingsagenda Jeugd staan.

8. Ontwikkelingen en beheersing kosten Jeugdzorg

8.1 Actueel beeld

In Leeuwarden wonen 22 duizend jeugdigen tot 18 jaar. Hiervan ontving in 2023 17,9% jeugdhulp¹⁸. Dit is een lichte toename ten opzichte van 2022. Toen ontving 17,6% van de jeugdigen in Leeuwarden jeugdhulp. Gemiddeld is in Nederland het aandeel jongeren dat jeugdhulp ontving stabiel gebleven (13,5%)¹⁹. Vanaf de decentralisatie in 2015 ligt het aandeel jeugdigen dat hulp in onze gemeente ontvangt boven het landelijke gemiddelde.

Uitgaven

Steeds meer jeugdigen doen een beroep op jeugdhulp en de kosten nemen daarmee in verhouding toe. Dit heeft als gevolg dat de houdbaarheid van het stelsel onder druk komt te staan. De toenemende complexiteit van de problematiek, de wijziging van het woonplaatsbeginsel²⁰ en de prijsverhogingen in de jeugdsector zorgen eveneens voor stijgende kosten. Het aantal trajecten neemt toe en er is meer gebruik gemaakt van dienstverleningsovereenkomsten voor maatwerk (DVO's). Dit is het gevolg van een gebrek aan ruimte bij (gecontracteerde) aanbieders, waardoor er alternatieven buiten het gecontracteerde aanbod van jeugdhulp gezocht werden.

In 2023 heeft dit alles geleid tot een toename van de kosten met € 11,8 miljoen ten opzichte van de initiële begroting. Bij het vaststellen van de mee- en tegenvallers is bij de begroting 2024 in februari 2023 hiervan al € 5,2 miljoen verwerkt.

Ontwikkelingen 2024

Voor 2024 zien we een aantal ontwikkelingen waarvan we de impact nu nog niet goed kunnen overzien. Regionaal gaat het om de om- en afbouw van de gesloten Jeugdhulp. Om zorgaanbieders te ondersteunen bij deze transitie komt er een specifieke uitkering (SPUK) beschikbaar. De behoefte aan intensieve begeleiding blijft bestaan en er ontstaat druk tussen de vraag en het aanbod van deze plekken. Deze schaarste van plekken kan leiden tot prijsstijgingen.

Per 1 januari 2024 zijn de nieuwe contracten voor Specialistische Jeugdhulp en Wonen ingegaan. In deze nieuwe contracten wordt bij het perceel Wonen uitgegaan van kleinschalige woonvoorzieningen waar plek is voor vier tot zes jeugdigen in plaats van de eerdere acht cliënten. Dit komt overeen met de landelijke ontwikkelingen vanuit de Hervormingsagenda²¹. De verkleining van de groepsgrootte heeft echter als gevolg dat de kosten niet afnemen.

Landelijk speelt verder het ontwerpbesluit reële prijzen Jeugdwet. Dit is opgenomen in een nieuwe Algemene Maatregel van Bestuur. Deze maatregel moet ervoor zorgen dat gemeenten en aanbieders 'zorgvuldiger tot een reële prijs komen'. Bij de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) hebben we gezien dat dit heeft geleid tot prijsstijgingen.

¹⁸ Dashboard - Jeugd en jeugdhulpverlening - Leeuwarden (waarstaategemeente.nl) het betreft het aantal jeugdigen met jeugdhulp gedurende het hele jaar (aangeleverd door de jeugdhulpaanbieders aan het CBS) met peildatum 1 januari voor het aantal inwoners. De cijfers van 2023 zijn nog voorlopig. De CBS cijfers liggen plm. 2% hoger dan onze eigen data. We hanteren hier de cijfers van WSJG omdat deze openbaar en door iedereen te volgen zijn. De ontwikkeling van beide cijfers loopt wel parallel.

¹⁹ In 2015 ontving nog 9,7% van de jongeren in Leeuwarden jeugdhulp. Het landelijke gemiddelde bedroeg destijds 7,7%. Aangezien het CBS in eerdere jaren een lijst met jeugdhulpaanbieders hanteerde die niet volledig was, zijn de cijfers voor 2021 niet goed te vergelijken met de cijfers van de jaren erna.

²⁰ <https://vng.nl/artikelen/woonplaatsbeginsel-jeugdhulp>

²¹ Hervormingsagenda Jeugd 2023-2028 (overheid.nl)

Daarnaast zien we hoge inflatieontwikkelingen. Dit vertaalt zich in een loonstijging van 9,25% in de CAO Jeugdzorg. Hierdoor nemen ook de kosten voor de jeugdhulp toe. Uit het onlangs verschenen rapport van EY²² blijkt dat wanneer gemeenten dit niet volledig compenseren, een deel van de aanbieders in financiële problemen komt.

Uit een onlangs verschenen rapport van BMC²³ is gebleken dat taken en middelen niet in balans zijn. Gemeenten hebben een wettelijke zorgplicht. Dit houdt in dat gemeenten de vraag om zorg en ondersteuning in de basis niet kunnen weigeren.

In de Hervormingsagenda Jeugd is afgesproken dat een deskundigencommissie oordeelt over de uitvoering van de maatregelen uit de Hervormingsagenda en de inspanningen van Rijk en Gemeenten hierop. Op basis hiervan brengt de deskundigencommissie in 2025 en 2028 advies uit over hoe om te gaan met een uitgavenontwikkeling die afwijkt van het overeengekomen meerjarig financieel kader.

Hiernaast is in de Hervormingsagenda afgesproken dat de reikwijdte van de jeugdhulpplicht nader moet worden afgebakend in de Jeugdwet. De verschillende mogelijkheden voor afbakening worden verkend. Uitgangspunt is dat alleen nog bij ernstige zorgbehoeften jeugdhulp hoeft te worden ingezet. Hulpverlening wordt meer gericht op de oorzaken van zorgbehoeften, zoals ouderproblematiek of bestaanszekerheid (inkomen en wonen). Er wordt gestreefd naar betere samenwerking tussen jeugdhulp, volwassenenzorg, bestaanszekerheid en onderwijs, met lokale inbreng van gemeenten. Een kanttekening hierbij is dat de werkelijke impact hiervan op een kostendaling vooralsnog lastig te duiden is.

In de AMVB Zorgvormen komen bindende afspraken over inkoop op regionaal en landelijk niveau waardoor zorg beter geborgd wordt. Daarnaast wordt ook door het Rijk onderzocht of de huidige financieringswijze van de specialistische jeugdzorg nog passend is.

Incidentele middelen

Gemeenten hebben in 2021 incidentele middelen van het Rijk ontvangen om de acute problemen in de jeugdhulp op te lossen. Voor Leeuwarden ging dit om een bedrag van € 4,5 miljoen. Hiervan is nog € 2,3 miljoen beschikbaar. Daarnaast ontvangen gemeenten aanvullende middelen uit de Hervormings-agenda. Dit gaat voor Leeuwarden om respectievelijk € 1,1 miljoen in 2024 en € 0,6 miljoen in 2025.

In onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van de incidentele middelen die in 2024 en 2025 beschikbaar zijn om de transformatie vorm te geven en hiervoor investeringen te doen.

Beschikbare middelen	2024		2025 Totaal	
Hervormingsagenda	€	1.119.000	€ 670.000	€ 1.789.000
Incidentele middelen	€	2.361.800		€ 2.361.800
Totaal	€	3.480.800	€ 670.000	€ 4.150.800

Deze middelen zijn incidenteel en worden alleen ingezet om tijdelijke activiteiten aan te jagen en te ontwikkelen. Wij zetten deze middelen in om de kosten van de jeugdzorg beheersbaar te houden en om maatregelen te financieren (€ 2.638.000) en daarnaast de ambities van de Jeugd Agenda te realiseren (€ 1.512.000).

²² Analyse-impact-CAO-Jeugdzorg-EY-september-2023.pdf (jeugdzorgnederland.nl)

²³ bmc-rapport-taken-en-middelen-in-balans-vng.pdf

8.2 Positie Gemeente

Alle zorgstelsels in Nederland staan onder druk van zowel kostenstijgingen met onvoldoende dekking als personeelstekorten. Dit geeft een ‘waterbedeffect’ tussen de stelsels. De medisch-specialistische zorg spant zich in om mensen zo kort mogelijk in het ziekenhuis te laten verblijven; dat geeft druk op de thuiszorg. Ook de thuiszorg staat onder zware druk en daardoor verschuiven zorgtaken naar de sociale basis. Een neveneffect is dat hierdoor de preventieve werking van de sociale basis ook onder druk komt te staan. De druk op de Wet Langdurige Zorg (Wlz) verplaatst zich naar zowel de Wmo als de Jeugdzorg. Vanuit de praktijk komt steeds vaker het signaal dat kinderen voor Jeugdzorg worden aangemeld, terwijl er sprake is van een langdurige zorgbehoefte, vaak gepaard met een licht verstandelijke beperking.

De Jeugdzorg lijkt de eindbestemming te zijn van dit waterbed-effect. Hierdoor lopen de kosten steeds meer op. Ten eerste is er sprake van versnippering in bepaalde taken, zoals de verschillende vormen van toegang. Hierdoor wordt het gemakkelijker om in de jeugdzorg te “shoppen”. Ten tweede kent de Jeugdzorg als enige stelsel geen duidelijke afbakening in reikwijdte. Ten derde kent de Jeugdzorg geen budgetplafond op macroniveau (zowel regionaal als landelijk).

Gemeenten staan in deze situatie voor de uitdaging om toch te sturen op de kostenbeheersing. De Hervormingsagenda en Regiovisie geven hierin richting. In de Jeugdagenda wordt deze richting verder geconcretiseerd.

Deze uitdaging vraagt om een andere strategie van de gemeente Leeuwarden en hoe de gemeente zich positioneert in het zorglandschap. Vanuit een gezamenlijk maatschappelijke doelstelling heeft de gemeente zich vanaf de decentralisatie in 2015 opgesteld als partner van de uitvoerende zorgorganisaties. In de praktijk streven gemeenten en zorgaanbieders ook hun eigen belangen na. Door meer richting en sturing te geven aan de samenwerking met en tussen partners neemt de gemeente de regie. Als marktregisseur wordt meer gestuurd op de uitvoering van contractuele afspraken en op een duidelijkere afbakening van de taken en verantwoordelijkheden.

In aanvulling op de vóórliggende lijn van preventie gaat de gemeente als marktregisseur sturen volgens de volgende lijnen:

- grip op de toegang tot jeugdhulp;
- grip op het aanbieden en uitvoeren van de jeugdhulp;
- leren van de data.

Toegang

De toegang tot jeugdhulp vindt voornamelijk via de gemeente, de huisartsen en de Gecertificeerde Instellingen plaats. Alleen die jeugdigen waarvoor lichte vormen van ondersteuning in het preventief en voorliggend aanbod onvoldoende zijn ontvangen een verwijzing voor een maatwerkvoorziening. Dit doen we door te investeren in het voorliggende veld (jeugdondersteuner, POH-Jeugd, School als vind-/werkplaats). De financiële resultaten hiervan zien we pas op de langere termijn.

Voor de korte termijn hebben we een triageproces ingevoerd bij het Jeugdexpertteam. Dit zorgt voor een betere sturing op de instroom in jeugdhulp. Daarnaast wordt de pilot “Zicht op Veiligheid” uitgebreid (7.7.1) en wordt de inzet van de POH-Jeugd onderzocht. Hiermee wordt zoveel als mogelijk genormaliseerd zonder dat inzet van jeugdhulp nodig is. Mocht toch jeugdhulp nodig zijn, wordt door een Verklarende Analyse direct matched care ingezet (7.5.1).

Zorgaanbieders

Er wordt zakelijker gestuurd op de contractafspraken met de zorgaanbieders. Dit betekent dat onder andere meer wordt gecontroleerd of passende zorg wordt ingezet. Dit gebeurt actief en strikt. Met behulp van het dashboard kunnen we bijna op dag-basis de zorgkosten volgen. Dit vormt voor ons de basis voor de interventies. Hiermee kunnen we de regie op de zorgkosten ter hand nemen.

Momenteel worden aanvullend op de bestaande overeenkomsten (dure) maatwerkovereenkomsten (DVO's) afgesloten. DVO's zijn echter bedoeld als uitzondering. Het uitgangspunt is dat de toegewezen jeugdhulp past bij een van de ingekochte profielen zodat contractueel vastgelegde tarieven worden gehanteerd en administratieve lasten worden beperkt. Alleen als hieraan wordt vastgehouden blijven kosten beheersbaar. Mede hierdoor is SDF samen met de Friese gemeenten een doorontwikkeling gestart van de huidige aanbesteding, waarbij gekeken wordt naar tarieven en of het huidige zorglandschap voldoende dekkend is.

Opbrengst

Voor de korte termijn (2024) wordt een beperkt effect verwacht op het verminderen van de kosten. De aandacht gaat daarom vooral uit naar het stabiliseren van het huidige kostenniveau en het toewerken naar het verlagen van het kostenniveau in de nabije toekomst. Dit betekent dat er keuzes moeten worden gemaakt waarbij de hulp voor de jeugdigen die het nodig hebben niet uit het oog wordt verloren. Voor het maken van deze keuzes wordt gebruik gemaakt van de analyses uit beschikbare data.

Voor de middellange termijn wordt gestuurd op de uitvoering van bovengenoemde maatregelen, zodat de taakstelling van € 6,5 miljoen over een periode van vijf jaar kan worden gerealiseerd.

Uitvoeringskosten

In onderstaande tabel zijn de uitvoeringskosten inzichtelijk gemaakt. Naast de financiering van de tijdelijke extra inzet van medewerkers bij het Jeugdexpertteam is ook de financiering van de uitbreiding van de Jeugdondersteuners hierin opgenomen omdat beide investeringen bijdragen aan de uitvoering van onze doelstellingen. Voor de controle op de doorverwijzers en zorgaanbieders is een investering opgenomen en tenslotte nog een bedrag ten behoeve van de uitbreiding van het programma "Zicht op Veiligheid".

Incidentele investeringen kostenbeheersing	2024	2025	2026	Totaal
Jeugdondersteuners	426.000	576.000	576.000	1.578.000
Vorbereiding en uitbreiding Toekomstscenario Zicht op Veiligheid	35.000	75.000		110.000
Tijdelijke ziektevervanging Jeugdexpertteam	500.000			500.000
Kwaliteit en toezicht toegang	150.000	150.000	150.000	450.000
Totaal	1.111.000	801.000	726.000	2.638.000

Daarnaast zijn middelen nodig voor transitie en transformatie. Deze zullen door de gemeentelijke organisatie zelf worden gedragen. Ons interne ecosysteem rond de jeugd met het Jongerenteam (onder andere leerplicht en RMC), de Jeugdondersteuners en het Jeugdexpertteam wordt versterkt.

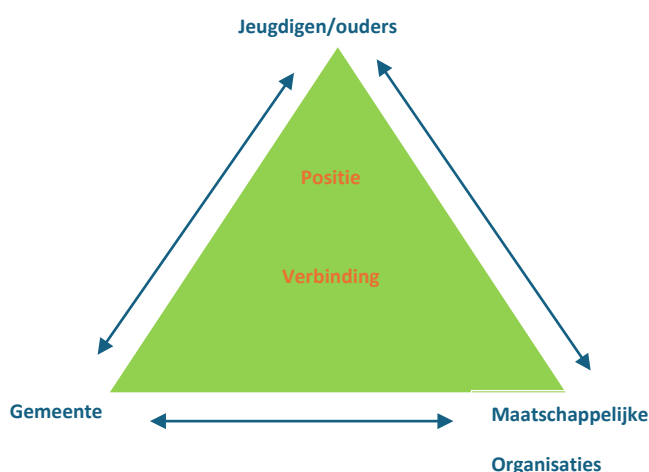
9 Programma Jeugdagenda: uitvoering en monitoring

9.1 Handelingsstrategie

Een zo belangrijke en veelomvattende opgave zoals in deze Jeugdagenda staat beschreven heeft een gedegen strategie nodig, waarmee we ons handelen, ook op de lange termijn, richting geven.

In de jeugdopgave is er een sterke driehoeksrelatie tussen jeugdigen/ouders, de gemeente(n) en de uitvoerende en maatschappelijke organisaties (wijkteams, scholen, zorgaanbieders).

In het functioneren van deze driehoeksrelatie zijn 3 werkzame principes van belang: posities, verbinding en bonus. Met posities wordt bedoeld dat ieder een eigen positie heeft in het functioneren van het geheel. Hoe duidelijker de posities en rollen worden ingevuld, hoe beter het werkt. Andersom: daar waar partijen op elkaars stoel gaan zitten geeft dat spanning en gedoe. Verbinding wordt gevoed door gezamenlijk belang en uit zich onder meer in duidelijke afspraken en communicatie. Juist daar waar het gezamenlijk belang niet zo duidelijk is moet er een actieve inspanning worden gedaan om dat te vinden, voeden en behouden. Bonus is dat wat je doet wat niet per se nodig is, maar vanuit gunnen en vanuit het kunnen overstijgen van het eigen belang. Positie, verbinding en bonus kunnen elkaar enorm versterken en elkaar evenzogoed verzwakken. Bij versterking ontstaat rust, consistentie, voorwaartse energie en gezamenlijk resultaat. Bij verzwakken ontstaat onrust, domeingevechten, de maat nemen, energieverlies en uitblijven van resultaat. De jeugdigen en hun ouders lijden hier het meest onder.

Handelingsprincipes

Voor de uitvoering van de Leeuwarder Jeugd Agenda is bovenstaand denkmodel uitgewerkt naar een handelingsstrategie. Hieronder wordt dit vertaald naar acht handelingsprincipes. Om te illustreren dat hier nu al naar gehandeld wordt, wordt bij ieder principe voorbeelden genoemd.

1. We zijn systeemgericht

We begrijpen het hele samenhangende systeem en we richten ons steeds op alle lijnen van de aanpak en daarbinnen op de volle breedte van actoren en oorzaken. We willen voorkomen dat

we in het systeem iets oplossen dat op een andere plek in het systeem tot problemen leidt. We werken in een (eco-)systeem met de erkenning dat alle verschillende belangen gerechtvaardigd zijn. Subjectieve oordeelsvorming over belangen van 'de ander' werkt over het algemeen niet in het belang van het systeem. Voorop staat het belang van de kinderen en ouders zelf, maar ook de betrokken professionals en organisaties hebben hun gerechtvaardigd eigenbelang.

Voorbeelden in de praktijk:

- we hebben de Jeugd Agenda samen met stakeholders gebouwd;
- we verkennen elkaars belangen, zoals op de bijeenkomsten in mei 2024 met de jeugdzorgaanbieders;
- in de Jeugd Agenda zit qua acties veel verbinding met andere werkvelden, zoals het onderwijs en programma Leeuwarden Oost.

2. *We omarmen de complexiteit*

Een van de grootste, voor de inwoners voelbare, problemen in onze maatschappelijke opgaven is verkokering. Een gezin in nood heeft één behoefte, namelijk uit die situatie van nood komen. In ons systeem rafelen we andermans nood uiteen tot verschillende behoeften en dat leidt vaak tot een voor het betreffende gezin onnavolgbare en frustrerend versnipperde aanpak. Dit is het gevolg van dat wij zelf moeilijk kunnen omgaan met complexiteit. Onze behoefte om het minder complex te maken leidt tot het opknippen in kleine delen. Het kleine deel op zich wordt begrijpelijk en beter vast te pakken, maar de samenhang is weg. Ten koste van jeugdige en gezin. We zijn nieuwsgierig, leren omgaan met de complexiteit en doorbreken systeembelemmeringen die in feite gedragsbelemmeringen zijn.

Voorbeelden in de praktijk:

- met "Op Maat" hebben we een werkmethode om systeem doorbrekende oplossingen waar te maken;
- het leren van de praktijk en met name het 3^e orde leren (wat vertelt de praktijk over de organisatie) komt steeds meer centraal te staan in het werken aan maatschappelijke opgaven).

3. *We zijn koersvast*

De Jeugd Agenda is opgesteld voor de lange termijn. We houden deze koers vast en stellen hooguit bij als de actualiteit dat vraagt. In onze verantwoordelijkheid voor het uitvoeren van de Jeugdwet sturen we op continuïteit, kwaliteit en betaalbaarheid van jeugdhulp. We weten uit de praktijk dat enkel sturen op geld het geheel alleen maar duurder maakt. We kunnen dus niet alleen monitoren op betaalbaarheid, we zullen kwalitatief moeten blijven kijken wat het effect is op beschikbaarheid en kwaliteit van zorg. Dit vormt uiteindelijk onze drievoudige stip op de horizon en ons kompas waar we op blijven koersen. We zijn alert op quick-wins die op de langere termijn meer nadeel opleveren. Koersvast zijn is ook moed houden, ongemak kunnen verdragen en volhouden.

Voorbeelden in de praktijk:

- de interventies om grip op de jeugdzorgkosten te krijgen zijn gericht op duurzame en lange termijneffecten;
- ook op de lange termijn wordt ingezet op jeugdondersteuners.

4. *We werken stapsgewijs*

We kunnen niet alles in één keer aanpakken. De opgave is veelzijdig, met veel samenhangende factoren en het is beter om vele kleine stappen te zetten. Sneller beginnen met dóen dan eerst eindeloos vooraf analyseren. En dan wel kort-cyclisch monitoren wat het effect is van die kleine stappen en wat de bijeffecten zijn. We moeten accepteren dat er soms iets niet lukt of een maatregel te weinig oplevert. We hebben er dan wel iets van geleerd.

Voorbeelden in de praktijk:

- de evaluatie van de inzet van POH-Jeugd;
- Inzetten op meer buurtgezinnen, na kansrijke effecten op kleine schaal.

5. *We zijn uitgesproken*

We steken onze nek uit, omdat we zichtbaarder zijn dan voorheen als gemeente, een positie in gaan nemen en onze stem laten horen. We maken meer onderscheid tussen positieve ontwikkelingen en gewenste vernieuwingen die we ondersteunen versus niet-functionele en belemmerende mechanismen die we stoppen. Dat betekent dus ook dat we ons gaan mengen in de keten, in de sector en in de marktwerking. Daartoe moeten we ook onze interne competenties en capaciteiten versterken.

Voorbeelden in de praktijk:

- de rol van regievoerder binnen de jeugdhulp vullen we op een actieve manier in, om ook permanent een andere positie te hebben;
- in 3Noord-verband nemen de Noordelijke gemeenten een sturende positie in om de beschikbaarheid van complexe zorg voor de lange termijn te borgen.

6. *We werken harmonieus*

Ons motto is 'we kunnen samen zoveel beter'. We staan met dezelfde ketenpartners voor dezelfde uitdaging en geen van ons kan in haar/zijn eentje de koers verleggen. We zullen ons zeker prikkelend opstellen, maar we komen verder met een open en eerlijke dialoog met het veld, dan met verwijt of kritiek. We gaan in belang van die gezamenlijke verantwoordelijkheid ook op zoek naar een nieuwe, werkzame invulling van ons externe overleg en partnerschap.

Voorbeelden in de praktijk:

- we zoeken de verbinding met zorgaanbieders (bijeenkomsten in mei 2024);
- er zijn bestuurlijke overleggen vanuit gezamenlijke verantwoordelijkheden;
- de relatie met Amaryllis is sterk verbeterd.

7. *We zijn bescheiden*

Er zijn grenzen aan maakbaarheid en voorspelbaarheid. Uiteindelijk wordt de uitkomst in de praktijk bepaald in de relatie van kinderen en jongeren met hun ouders en hun omgeving. Ook de hulpverleners en behandelaars op hun pad hebben invloed. Zelfs wanneer we er wél over gaan, is onze cirkel van invloed niet onbeperkt. Maatschappelijke ontwikkelingen, het rijksbeleid en de beschikbaarheid van mensen en middelen bepalen allemaal ons speelveld. Ook moeten we bescheiden zijn met het koppelen van interventies aan resultaten. De impact die we willen maken is dat jeugdigen het perspectief op een goed en zinvol leven hebben. Dat is van zeer veel factoren afhankelijk. De lineaire relatie tussen interventie en effect bestaat niet in de jeugdongave. We doen de dingen omdat we ervan overtuigd zijn dat het goed is. Wat daarin essentieel is, is dat we die interventies samen met jeugdigen, ouders en de maatschappelijke organisaties ontwerpen. Dan doe je namelijk samen iets vanuit de uit overtuiging dat het goed is.

Voorbeelden in de praktijk:

- we versterken onze lobby om vanuit de gezamenlijkheid (ook met andere gemeenten) onze cirkel van invloed te vergroten;
- jongeren zijn actief betrokken bij het tot stand komen en uitvoeren van de Jeugdagenda.

8. *We communiceren “calm, cool and collected”*

Communicatie is in de driehoeksrelatie jeugdigen/ouders – gemeente(n) – maatschappelijke organisaties essentieel. Omdat de belangen en betrokkenheid zo groot zijn wordt communicatie regelmatig gevoed door emotie en beeldvorming. Ook kan het snel gebeuren dat in zo’n complexe werkomgeving niet eenduidig wordt gecommuniceerd. Dat alles wekt verwarring en energieverlies. We hebben allemaal belang bij communiceren vanuit feiten, overzicht, rust en consistentie. We communiceren hierdoor cool, kalm en beheerst.

Voorbeelden in de praktijk:

- communicatie met betrekking tot de budgetoverschrijdingen.

9.2 Programma uitvoering

Kaders en werkwijze

Met de Jeugd Agenda wordt de komende jaren een impuls aan de Leeuwarder jeugdopgave gegeven. Dit is nodig om te zorgen dat jeugdigen veilig, gezond en kansrijk opgroeien én dat er grip komt op het zorgaanbod en de kosten van jeugdhulp. De Hervormingsagenda²⁴ gaat ervan uit dat de komende jaren de uitgaven in de jeugdhulp flink dalen. Dit is nodig om binnen het budgettair kader van het Rijk te blijven. We kiezen er daarom voor om nu stevig in te zetten op het versterken van het dagelijks leven. We willen hiermee een lagere instroom in de jeugdhulp realiseren. Tegelijkertijd willen we hiermee zorgen voor stabiliteit en continuïteit van de jeugdhulp die het meest nodig is. Zo verwachten we het stelsel toekomstbestendig te houden.

Met de Jeugd Agenda streven we een andere sturingsfilosofie en meer grip op het stelsel na. We willen meer grip hebben op het stelsel. We nemen sterk de regie door richting en sturing te geven aan samenwerking met en tussen partners. Deze samenwerking is noodzakelijk om de doelen en resultaten van de drie pijlers van de Jeugd Agenda te realiseren. Dit doen we in nauwe samenhang met andere reguliere werkzaamheden zoals de doorontwikkeling inkoop jeugdhulp, 3Noord samenwerking, regionale uitwerking van de Regiovisie en de samenwerking SDF. De regierol van de gemeente vereist en vraagt meer uitvoeringscapaciteit.

Voor de drie pijlers hebben we ambities en doelen bepaald. Het is duidelijk wat de uitdagingen zijn en hoe deze worden gemonitord. In de voorgaande hoofdstukken zijn de activiteiten die bij de drie pijlers horen beschreven. Voor een volledig overzicht van de activiteiten in 2024 en 2025 verwijzen wij naar de bijlage Uitvoeringsagenda Jeugd 2024-2025.

De realiteit is dat de ambities en doelen niet door de gemeente alleen behaald worden. In onze uitvoering moeten we in verbinding staan en elkaar versterken, in samenwerking met partners én jeugdigen én hun ouders.

Dit maakt de opgave niet eenvoudig. Om deze reden wordt voor de uitvoering van het programma Jeugd Agenda onze gemeentelijke inzet gebundeld in een programmateam onder leiding van een programmamanager. Dit programmateam werkt de diverse uitvoeringsplannen uit. In deze uitvoeringsplannen staan steeds een aantal vragen centraal:

- hoe de gemeente haar cirkel van invloed vergroot;
- welke positie de gemeente inneemt in het speelveld van preventie, de markt van aanbieders en in de relatie met andere gemeenten en het Rijk;
- hoe de gemeente samenwerkt en optrekt met en leert van andere gemeenten, aanbieders en het programma Leeuwarden Oost.

Daarnaast zorgt het programmateam op basis van de Uitvoeringsagenda Jeugd 2024-2025 voor een planmatige uitwerking van de acties. Daarbij wordt rekening gehouden met beschikbare capaciteit en middelen. Bij de uitwerking worden de beoogde resultaten op korte en langere termijn weergegeven. Daarnaast wordt beschreven in hoeverre de genoemde actie bijdraagt aan het versterken van de samenhang, de effectiviteit en de efficiëntie binnen het professionele veld. De

²⁴ Landelijk is er een tekort op de jeugdhulp. Het rijk vult deze middelen niet aan waardoor de gemeenten vanuit de Hervormingsagenda de opdrachten hebben om binnen het budgettair kader te blijven.

verschillende acties zijn gericht op haalbaarheid in de uitvoering en voorzien van concrete resultaten, een tijdspad en wijze van monitoring van de voortgang.

Niet alle acties in de Jeugd Agenda kunnen direct worden uitgevoerd. Gezien de financiële tekorten worden acties die niet direct bijdragen aan het terugdringen van de kosten wat verder in de tijd weggezet. Denk hierbij aan het onderzoek naar de invoering van het klikgesprek en “1 vast gezicht” voor het gezin en de inzet van een Steunfiguur uit het eigen netwerk. Het belang van deze ontwikkelingen wordt zeker erkend. Om deze reden wordt onderzocht of inzet zonder extra financiële middelen mogelijk is.

Verantwoording

Binnen het programma neemt de gemeente sterk de regie door richting en sturing te geven, omdat samenwerking meer dan ooit nodig is om de doelen en resultaten te bereiken. Deze sturing geldt zowel op de onderdelen van de gemeente zelf (intern) als op ketenpartners (extern). Voor het realiseren van een dussdanig belangrijke, strategische (verander)opgave is een totaalaanpak en een duidelijke structuur nodig.

Het programmateam maakt bij het opstellen van de uitvoeringsplannen gebruik van kennis, middelen en invloed van het hele (zowel in- als externe) netwerk. In de plannen wordt SMART uitgewerkt hoe jeugdigen en ketenpartners worden betrokken, wat dit vraagt van de interne organisatie van de gemeente en wat wanneer bereikt moet zijn om te kunnen bepalen of de Jeugd Agenda succesvol genoemd kan worden. De programmamanager wordt in het derde kwartaal van 2024 geworven.

De Jeugd Agenda wordt jaarlijks geëvalueerd. De evaluatie vindt plaats met behulp van inbreng van het in- en externe netwerk. Ook met de jeugdigen en/of hun ouders zelf. Hierdoor leren we van wat we doen en van de effecten die we hiermee oogsten. Op basis van de evaluatie worden daar waar nodig de acties binnen de Jeugd Agenda (en de Uitvoeringsagenda) bijgesteld.

Periodiek wordt een voortgangsrapportage gedeeld met daarin de stand van zaken van het Uitvoeringsagenda van dat jaar.

Investering

Om de ambities van de Jeugd Agenda uit te kunnen voeren zijn onderstaande investeringen nodig.

Incidentele investeringen Jeugd Agenda	2024	2025	2026	Totaal
Organisatie				
Programma management	140.000	140.000	140.000	420.000
Monitoring	60.000	60.000	60.000	180.000
Jeugd & het versterken van het dagelijks leven				
Project @Ease	30.000	30.000	30.000	90.000
Buurtgezinnen (uitbreiding + voortzetting pilot over stad)	30.000	50.000	100.000	180.000
Jeugd & Inclusiever onderwijs				
Caleidoscoop	112.000			112.000
Collectieve onderwijs-zorgarrangementen	100.000	150.000		250.000
Jeugd & gemeentelijke toegang				
Inzet steunfiguur netwerk		90.000	90.000	180.000
Verklarende analyse training	100.000			100.000
Totaal	572.000	520.000	420.000	1.512.000

De incidentele investeringen betreffen de jaren 2024, 2025 en 2026. In 2027 wordt ingezet op de borging van gedane incidentele investeringen en resultaten. De borging hiervan wordt in principe uitgevoerd binnen de reguliere formatie. Indien de resultaten van de pilots in Leeuwarden-Oost effectief zijn gebleken, worden deze ook in de rest van Leeuwarden toegepast.

9.3 Monitoring

Om grip te houden op het behalen van het gewenste resultaat is het van belang dat alle in de Jeugd Agenda genoemde acties gemonitord worden. Deze monitoring wordt op zowel kwantitatieve als kwalitatieve wijze gedaan.

Kwantitatief

De kwantitatieve monitoring wordt gedaan met een vaste set basisgegevens (tellen). Deze worden verzameld in het jeugddashboard en worden gebruikt om de voortgang op de drie pijlers te monitoren. Denk hierbij aan bijvoorbeeld het aantal toewijzingen per verwijzer naar professionele jeugdhulp of van welke vorm van jeugdhulp het meest gebruik wordt gemaakt. Ook is te zien op welke scholen jeugdigen veel gebruik maken van jeugdhulp. In het afgelopen jaar is verschillende data ontsloten om meer zicht te krijgen op de geldstromen.

Momenteel is er inzicht in de volgende onderdelen (stuurdata):

- Aantallen en kosten per doorverwijzer (huisartsen als één geheel)
- Type zorg, intensiteit en kosten per zorgaanbieder
- Zorgkosten per onderwijsinstelling
- Totale zorgkosten

Voor veel onderdelen geldt dat kan worden “ingezoomd”. Hierdoor is nog meer gedetailleerde informatie beschikbaar. Bovenstaande informatie zal worden benut om de ontwikkelingen te volgen. Daar waar nog onvoldoende stuurdata beschikbaar is om de effecten van de Jeugd Agenda te

monitoren wordt dit ontwikkeld. Hierdoor kunnen verschillen beter geduid worden en kan op basis van deze informatie gerichter gestuurd worden op onder andere de inzet van de (beperkte) financiële middelen.

Voor wat betreft de toegang wordt bij de POH Jeugd gebruik gemaakt van een vastgesteld format (zie 7.1.3). Hierin registreert de POH het aantal jeugdigen dat zij hebben gezien, hoeveel gesprekken zij hebben gevoerd en hoeveel jeugdigen uiteindelijk zijn doorverwezen naar Jeugdhulp. Met behulp van deze gegevens wordt het eerste effect van de inzet van een POH Jeugd gemeten en of er sprake is van een daling in kosten. Dit wordt ook voor de Jeugdondersteuners, Amaryllis en het Jeugdexpertteam ontwikkeld.

Binnen het Jeugdexpertteam wordt voornamelijk gemonitord op de hoogte van de wachtlijst, de caseload van de Jeugdconsulenten en het aantal doorverwijzingen per vorm van Jeugdhulp. De doelstelling is om de wachtlijst en caseload zo laag mogelijk te houden, waarbij “het bieden van passende zorg” altijd het eerste uitgangspunt blijft.

De Gecertificeerde Instellingen (GI's) zijn onderdeel van “Grip op Toegang”. Hierbij worden GI's bewuster van de kosten die gepaard gaan bij bepaalde doorverwijzingen en worden gemotiveerd hier anders mee om te gaan. Het monitoren vindt hierbij plaats op het aantal verwijzingen en de kosten hiervan.

Naast het eerdergenoemde dashboard wordt gebruik gemaakt van andere lokale dashboards, zoals met betrekking tot de IKC-ontwikkeling, Jeugdgezondheidszorg, gebiedsgericht werken en Leeuwarden Oost.

Zowel de gemeente als SDF, elk vanuit hun eigen rol, monitort of de jeugdhulpaanbieders zich houden aan de contractuele afspraken. Denk hierbij aan welke vormen jeugdhulp tegelijkertijd of na elkaar geboden mogen worden en welke niet. Dit wordt ook wel verticale (tegelijkertijd) en horizontale (na elkaar) stapeling genoemd.

Bij de jeugdigen zelf en hun ouders wordt met behulp van een vragenlijst nagegaan of de ondersteuning heeft geholpen (effect) en wat hun ervaringen zijn met het Jeugdexpertteam. De komende tijd wordt onderzocht of er (rekening houdend met geldende wet- en regelgeving), mogelijkheden zijn dit uit te breiden met jeugdigen die via andere verwijzers doorverwezen worden naar jeugdhulp en of er manieren zijn de respons op deze onderzoeken te vergroten.

De uitkomsten van al deze gegevens worden geanalyseerd om een juiste duiding te geven aan de verzamelde cijfers en gegevens. Bij deze analyse en duiding wordt tevens gebruik gemaakt van landelijke kennis en onderzoeken, zoals bij het Nederlands Jeugd Instituut (NJI), het Nederlands Centrum Jeugdgezondheid (NCJ), Trimbos, VNG en anderen.

Kwalitatief

Naast het uitvoeren van kwantitatief onderzoek worden de jeugdigen en hun ouders actief betrokken bij het doorontwikkelen en verbeteren van het zorglandschap (vertellen). We sluiten hier zoveel mogelijk aan bij al bestaande methodieken en zoeken samenwerking met cliëntenorganisaties zoals Zorgbelang en Stjoer/E-team. Ook worden gesprekken gevoerd met de ketenpartners, zoals verwijzers en jeugdhulpaanbieders.

Evaluatie

Met behulp van de duiding van alle gegevens wordt geëvalueerd of de gekozen koers nog steeds gevolgd wordt en of deze nog steeds wenselijk is. Dit gebeurt niet alleen na afloop van de Jeugd Agenda, maar juist ook tussentijds. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van de cirkel van Deming die beter bekend staat als de Plan-Do-Check-Act (PDCA) cyclus. Een succesvolle uitvoering van deze cyclus vraagt zowel een interne (binnen de gemeente) als externe (ketenpartners) bijdrage aan deze cyclus. Ten minste eenmaal per jaar wordt deze cyclus in zijn geheel doorlopen.

Over de resultaten en nieuwe accenten wordt jaarlijks gerapporteerd. Als de resultaten aanleiding geven voor een aanpassing van het beleid worden die aanpassingen opgenomen in de jaarlijkse gemeentebegroting. Vóór 2028 worden de (eind-)resultaten over een langere periode geëvalueerd. Bij de ontwikkeling van de volgende Jeugd Agenda worden de uitkomsten van de eindevaluatie meegenomen.

Bijlage Uitvoeringsagenda Jeugd 2024-2025

Bij alle activiteiten wordt samengewerkt met relevante interne- en externe partners, ouders, jeugdigen en ervaringsdeskundigen.

Voor een toelichting op de activiteiten: zie de bijbehorende tekst in de Jeugd Agenda 2024 - 2028.

Pijler 1 Jeugd & versterken van het dagelijkse leven

Activiteiten	Resultaat	Planning 2024	Planning 2025
Ontwerpen en uitvoeren gebiedsscans per wijk en dorp. Indicatoren bepaald op basis van data	Wijk- en dorps scans	Q4 gereed	
Ontwerpen afwegingskader voor preventief aanbod dat door gemeente wordt gefinancierd	Breed gedragen afwegingskader	Q3 gereed	
Onderzoek naar effectief gebruik van instrumenten informele zorg	Plan van aanpak om samenwerking formele en informele zorg te verstevigen		Q2 gereed
Gelinkt aan pijler 3: invoer van de mogelijkheid tot een zelfgekozen steunfiguur			
Monitoren en stimuleren inzet PreventiePlus	Inzicht inzet PreventiePlus en normaliseren	Reeds gestart doorlopend	
Gelinkt aan pijler 2: meer collectief inzetten van de zorg-onderwijsarrangementen en dichterbij de plek waar de jeugdige al is. (6.1.6)			
Voorbereiden raadsvoorstel tot kandidaatstelling European Youth Capital 2028 t.b.v. de dekking van de voorbereidingskosten en voor reservering van budget EYC 2028	Voorstel kandidering EYC	Q3 gereed	
Duurzaam jeugdigen betrekken bij totstandkoming en uitvoering van de Jeugd Agenda	Jeugdigen beslissen mee	Reeds gestart, doorlopend	
Uitbreiden Buurtgezinnen	Buurtgezinnen beschikbaar voor gemeente	Q3 gereed	
Uitvoeren toets op huidig preventief aanbod. Toets is gemaakt op basis van uitkomsten gebiedsscans, afwegingskader handvatten samenwerking formele en informele zorg, monitor PreventiePlus en met focus op de eerste 1000 dagen.	Plan van aanpak nieuwe inrichting preventief aanbod	Q4 gereed	
Gelinkt aan pijler 3: invoer van de mogelijkheid tot een zelfgekozen steunfiguur	(schrappen, versterken of aanvullen preventief aanbod)		
Gelinkt aan pijler 2: verkennen en benutten van preventieve collectieve programma's op school.			

Draagvlak onderzoek OKO aanpak	Plan van aanpak invoering OKO	Q4 gereed	
Behoefteteonderzoek onder jeugdigen. Daarna actualiseren van het jongerenwerk	Actualisatie jongerenwerk	Q4 gereed	

Pijler 2 Jeugd & inclusiever onderwijs

Activiteiten	Resultaat	Planning 2024	Planning 2025
Behouden van de inzet van de jeugdondersteuners en verbreden van de inzet waar nodig.	Een gefaseerde uitbreiding van de jeugdondersteuners in combinatie met de inzet van brugfunctionarissen.	2021-2028, dit is gelinkt aan het uitvoeringsprogramma "Kansen voor kinderen 2"	
Tweejaarlijkse herijking van de Plus IKC's. Als onderdeel van het Uitvoeringsprogramma Kansen voor Kinderen 2 vindt er tweejaarlijks een herijking plaats van de aangewezen Plus IKC's.	Continuering van of aanpassing in de toewijzing(en) van het predicaat Plus IKC.	Q2, dit is gelinkt aan het uitvoeringsprogramma "Kansen voor kinderen 2"	
Behouden van de inzet van de methodiek School als Vindplaats in het voortgezet onderwijs en breder inzetten waar nodig en indien mogelijk. School als Vindplaats is sinds januari 2021 uitgebreid met 4 locaties, de dekking van deze inzet is nog niet structureel geborgd.	Besluit over de voortzetting van de huidige uitbreiding van School als Vindplaats.	Q4	
Versterken van de voor- en vroegschoolse educatie	Aanbod is opgenomen in het OAB bestedingsplan	jaarlijks Q3	
Inzetten van preventieve (collectieve) methodieken op school met thema's als; mentale weerbaarheid, veiligheid, prestatiedruk, social mediagebruik of pesten. Gelinkt aan pijler 1: toetsen van het preventief aanbod aan de top-10 beschermende factoren (5.2.1)	Doorontwikkeling preventieve collectieve programma's op scholen (schrappen, versterken of aanvullen preventief aanbod)	Reeds gestart en doorlopend in 2025	
Collectief inzetten van zorg-onderwijsarrangementen en dichterbij de plek waar de jeugdige al is.	nieuwe inrichting collectief aanbod	Q4 en doorlopend in 2025	

Intensiveren van de gemeentelijke regierol op de aansluiting tussen de interne zorgstructuur op school, het samenwerkingsverband en de specialistische jeugdhulp		Reeds gestart, doorlopend	
Monitoren van het effect van meer zorg op school		Doorlopend	
Evalueren bestaande maatregelen voortijdig schoolverlaten.	Nieuwe aanpak voortijdig schoolverlaten (vanaf 2025)	Q4	
Onderzoeken van het effect van preventie in het primair onderwijs op voorkomen uitval in het voortgezet onderwijs.	Plan van aanpak inzet jongerenteam in primair onderwijs	Q3	
Versterken van de thuiszittersaanpak	Thuiszittersaanpak versterken	Q4 en doorlopend in 2025	
Verbeteren van de aansluiting tussen de zorgplicht van het onderwijs en de jeugdhulpplicht van de gemeente		Gestart en doorlopend	

Pijler 3 Jeugd & (gemeentelijke) toegang tot jeugdhulp

Activiteiten	Resultaat	Planning 2024	Planning 2025
Doorontwikkeling Jeugdexpertteam	Laagdrempelige gemeentelijke toegang	Reeds gestart, doorlopend	
Onderzoek naar invoering klik gesprek en "1 vast gezicht" voor het gezin.	Plan van aanpak invoering klik gesprek en "1 vast gezicht" voor het gezin		Q3
Onderzoeken mogelijkheden invoering zelfgekozen steunfiguur Gelinkt aan pijler 1: evalueren van de instrumenten voor de verbinding van formele en informele zorg versterken en verbreden waar mogelijk.	Plan van aanpak invoering zelfgekozen steunfiguur		Q3
Regionale doorontwikkeling ondersteuningsplan	Ondersteuningsplan waarin de Verklarende Analyse is opgenomen en ingevoerd kan worden in de gemeentelijke toegang	Q4 gereed	
Stimuleren van de samenwerkingscultuur binnen de toegang tot jeugdhulp	Plan van aanpak evaluatie samenwerkingsafspraken ketenpartners		Q1
Ontwikkelen Monitor toegang	Monitor toegang	Q4	

Uitbreiden pilot Zicht op Veiligheid	De pilot Zicht op Veiligheid uitgebreid bij WSS	Q4	
--------------------------------------	---	----	--

Monitoring

Activiteiten	Resultaat	Planning 2024	Planning 2025
Monitoringsplan	De acties uit de Jeugd Agenda worden cyclisch geëvalueerd en waar nodig bijgestuurd en bijgesteld (PDCA).	Doorlopend	
Continue meenemen van het client en ketenpartners perspectief	Bij alle uitwerkingen van de acties uit de Jeugd Agenda is het perspectief van de client en de ketenpartners actief opgehaald en meegenomen.	Doorlopend	